

Durch
Grönlands Eiswüste

von A. de Quervain und A. Stolberg

På indlandsisen (august 1909) – Auf das Inlandeis, s. 90-160
Kapitlet er oversat af Erik Torm © 2010/11.

På indlandsisen

Aldrig har vi nydt et mere fantastisk naturskuespil, end det vi oplevede den 29. juni, - en dag som ellers var begyndt i tæt tåge. Langsomt søgte vores lille dampskib "Godthaab" sig vej uden om den usigtbare nordlige spids af halvøen Nugsuak (Nuussuaq). Ved midnatstid havde vi forladt det berygtede isfyldte og stormombruste farvand Vaigat og sejlede forsigtigt over den nordøstlige bugts spejlblanke vand mod Umanak (Uummanaq), vores nordligste rejsemål, som lå skjult forude et eller andet sted i det grå mod øst. Nordgrønland skulle være så smukt. Men indtil nu så vi intet andet end et blegt skær i den retning, hvor solen burde stå, og i dette spørgelsesagtige lys så vi af og til omridset af nære isbjerge, hvis grønne vægge fortabte sig oppe i den tåge. Det var ikke kun hemmelighedsfuldt; det var hemmeligheden selv! Og hvad der nu skete, forsøgte jeg allerede dengang at beskrive det med ord. *Det ophøjedes sejr over det overraskende, kan bedst beskrives som et "teatercup" – et storslået teatralisk scenskifte*: Hurtigere end det lader sig beskrive, var tågeforhængen i et nu sønderrevet og et lysende sceneri af fantastiske former opbygget for vores øjne. Straks efter rejste Umanaks utilgængelige dobbelttoppede gnejsklippe sig, længere mod øst Storøens tusind meter høje kraftige vægge og bag os fastlandets udstrakte plateau dækket af gletsjere. Vi tog denne åbenbaring af nordisk naturpragt til os som et godt forvarsel for den sidste del af vores arbejde – fremstødet op på indlandsisen.

Indlandsisen! Den tanke, at vi snart skulle løfte sløret for en af de største arktiske hemmeligheder, virkede magisk tiltrækkende og lokkende på os. Har man været i Grønland uden at være på indlandsisen, har man ikke været i Grønland! Det kan synes mærkeligt: Mange, ja, de allerfleste, som endog i årevis har levet i Grønland, har slet ikke betrådt indlandsisen. Selvom næsten hele Grønland er "oversvømmet af en isflod", så er menneskenes bosteder adskilt fra indlandsisen af en fjeldzone på op til 150 km i bredden, som er gennemskåret af fjorde. Og kun få når derhen, hvor kysten for anden gang begrænses af et hav, nemlig indlandsisens ishav. Det er som at træde ind i tidens evighed; sådan er den fornemmelse, der trænger sig på ved synet af dette ishav.

I Umanak traf vi de sidste forberedelser. Der begyndte også vores egentlige teltlejlighed, idet vi hidtil havde boet enten på skibet eller i danske kolonihuse, og udelukkende havde benyttet teltene til ekskursioner. Umanak er efter grønlandske forhold noget i retning af en lille by. Der er kun 4 danske huse, nemlig koloniforvalterens (kaldt "bestyrer"), hans assistents, præstens og lægens, og dertil den lille kirke og to store tranpakhuse. Grønlændernes huse er nok primitive, men dog stateligere end vi har set andre steder og bygget sammen som tofamiliehuse. Mellem grønslændernes huse lå hundene og kajakerne på høje steder, så vidt muligt uden for deres rækkevidde, og endnu højere hængte spækhuder fra haj og sæl til tørre snittet i lange strimler.

Ak, disse hunde! Ingen af os kan tænke tilbage på Umanak uden at komme til at mindes disse bæsters lange synderegister. Smukke kraftige dyr er det og al respekt for det arbejde, de udfører om vinteren. Men om sommeren, hvor "slædebanen" mangler, blive de til en røverbande, - lidt nødtvungent må man medgive dem, idet deres ejere spiser dem af med spark, og de må selv søge til livets ophold. Og enten er deres hunger meget stor eller deres smag meget ringe, for de er ganske enkelt altædende med undtagelse af sten og jern. De har en særlig forkærlighed for europæisk lædertøj. Det var vi ikke tilstrækkeligt klar over fra begyndelsen, og vi måtte betale for vores uvidenhed med tre et halvt par sko – dette inden for en halv time

forårsaget af en lille hund, der havde klaret at klatre over bestyrerboligens høje indhegning. *Labor omnia vincit improbus!* Alt mit europæiske fodtøj! Sådan blev jeg ligefrem afskåret fra at rejse hjem.

Jeg fandt snart trøst i at være tilskuer til Baeblers forfølgelse af hundene, idet en lignende skæbne var overgået ham. Hans yndlingshund havde i trofast hengivenhed stjålet hans grønlandske søndagskamikker fra proviantteltet. Hunden dukkede netop op omkring hjørnet af teltet med røvergødset, da vi kom. Et blik var nok til at overskue situationen. Så hurtigt kan kærlighed forvandles til had! Men den følgende byge af sten og en hidsig forfølgelse gjorde ikke de sørgelige rester hele igen. Sådan lærte vi at være forsigtige, og at man ved enhver lejlighed må være bevæbnet med sten som et våben mod nysgerrige hunde.

Der var også andre nysgerrige til vores gøremål, som var mere kærkomne. Det var grønlænderne selv. Når vi om aftenen tilberedte mad foran teltet samlede det et stort publikum af børn og voksne, som udviste utrættelig interesse for vores husholdningshemmeligheder. Vi nærede sympati for hinanden også uden ord. Vi gjorde os yderligere populære, da jeg fordelte en æske med hostebolsjer, der som en sikkerhedsforanstaltning var doneret til vores rejse, men som vi ikke havde brug for. Til morskab for forsamlingen benyttede jeg også lejligheden til at lære et antal grønlandske brokker, som senere blev os særdeles nyttige: Tuperk – telt, Imerk – vand, Sermerk – gletsjer gav fundamental viden og livsbetingelser for en rejsende i Grønland, og man lærer disse gloser med en ganske anden interesse end i sin tid *la pipe*, pibe og *le canif*, lommekniv eller *mensa*, bord. Af praktisk betydning er også udtrykkene for det mulige og det umulige, som vi blev indviet i under vores besøg hos den gæstfrie pastor Jespersen og hans niece frk. Gudrun Larsen. "Ajorpok", det går dårligt – "Ajungilak", det går godt – "Ajornakrak", det går overhovedet ikke. Det er det, som det hele drejer sig om i alle rejsesamtaler. Denne unge dame var i øvrigt så elskværdig at tilbyde at tilse vores barograf under vores ekspedition på indlandsisen. Vi havde brug for denne fortløbende registrering af lufttrykket til nøjagtig reduktion af vores højdemålinger til enhver tid.

Alfred de Quervain

Emil Baebler

August Stolberg

Den officielle plan var at bestige indlandsisen i bunden af bugten nordøst for Nugsuak og gennemføre ca. 4 ugers fremrykning mod øst. Den tid der kunne blive til overs – vi håbede på 2 uger – kunne så bruges til

opmålinger på den store Karajak isbræ som en fortsættelse af den tyske polarforsker E. v. Drygalski's arbejde.

Bag alle vores forberedelser svævede imidlertid den overvejelse: Ville det være muligt at krydse indlandsisen helt til østkysten? Vi vidste, at et sådant forehavende kun ved usædvanligt gunstige forhold ville have udsigt til et heldigt udfald; men disse omstændigheder kunne indtræffe, og vi ville være udrustede med det formål for øje. Nansens dristige overgang i syd under 65° breddegrad havde levnet endnu meget til udforskningen af indlandsisen, og hans egen oprindelige hensigt havde været at krydse indlandsisen til vestkysten ved Christianshåb (Qaassianguit) og ikke syd for Godthåb (Nuuk). En overgang fra vest til øst, som det var vores plan, forudsatte at der et eller andet sted på østkysten fandtes et støttepunkt og en skibsløjlighed. Det har siden 1895 i realiteten været tilfældet, idet danskerne har grundlagt en lille koloni i Angmagsalik (Tasilaq), der hvert år i august bliver besøgt af et skib, såfremt isdækket ved østkysten tillader det. To gange er det unægteligt forekommet, at indbyggerne i Angmagsalik fra bjergene har set den lille damper kæmpe ugelangt med isen for til sidst i skuffelse se den forsvinde igen, uden at der var etableret kontakt med kolonien. Afstanden fra vores udgangspunkt ved vestkysten til Angmagsalik udgør 750 km. Den mængde proviant, som vi kan medbringe, kan kun række til denne strækning, hvis vi lige fra begyndelsen har særdeles gunstige forhold. Når man tager højde for de seneste erfaringer, som tre danske forskere havde gjort sig ved en rejse på indlandsisen i Sydgrønland, hvor de i gennemsnit kunne fremrykke sig 20 km om dagen, mens Nansen, som rejste på en senere og mere ugunstig årstid i gennemsnit fremrykkede 16 km om dagen, så er det ikke udelukket, at det kan lade sig gøre. En betydelig vanskelighed venter os dog på østkysten, før vi kan nå vores mål. Angmagsalik ligger på en ø adskilt fra indlandsisen af den 10 km brede Sermilikfjord. Vi havde allerede i Godhavn (Qeqertarsuaq) husket på at indrette en af vores slæder på en sådan måde, at den kunne anvendes som slædebåd. Lederen af den arktiske station i Godhavn hr. Nygaard havde tilmed ofret 3 vandtætte soveposeovertræk og mange timers hjælp, indtil vi havde bragt et fartøj i stand, der ganske vist var skrøbeligt, men dog i en nødsituation kunne bære tre mænd. Tilligemed havde vi til en anden slæde bygget en sejlanordning med det formål at kunne udnytte en gunstig vind på indlandsisen.

Vi regnede fra starten med, at vi ikke ville kunne benytte slædehunde på indlandsisen, fordi randområderne var for ujævne og forrevne så vi i stedet for selv måtte udføre hundearbejdet. Den senere erfaring viste, at vi havde ret i vores første antagelse. På en anden årstid og med de nu indhøstede erfaringer, så bør spørgsmålet dog genovervejes.

Vi ventede tålmodigt på en lejlighed til at komme fra Umanak til Ikerasak, der skulle være vores egentlige udgangspunkt for rejsen op på indlandsisen. Trafikken og varetransporten mellem de større kolonier blev besørget af større tomastede sejlbåde, såkaldte storbåde, og med en sådan båd begyndte vores rejse mod øst den 2. juli midt imellem isbjergene, som fyldte den inderste del af den nordøstlige bugt (Uummannaqfjorden). Vi sejlede ved middagstid. Lastningen og stuvningen var til sidst foregået med stor hast, fordi der en gunstig vind havde rejst sig, og kaptajn Jesaias ville naturligvis helst benytte sejlet som forspand. Vi havde været undervejs en time, da Stoltenberg opdagede, at han havde glemt sin kikkert. Hvad skulle vi gøre? Men så fejrede den særegne eskimokultur en lille triumf. En kajakmand blev sendt tilbage med en seddel, og en time senere var den glemte genstand igen i vores hænder.

Livet ombord på storbådens dæk var den smukkeste tænkbare nordiske idyl. Vores mandskab stod, sad og lå rundt omkring på dækket på bekvemmeste måde og nød med afslappet velbehag det lune solskin, og deres

ønsker gik ikke længere end til indholdet af den kaffemølle som den smukke grønlander pige Anna med forjættende latter drejede på. Hun havde indrettet et rigtigt miniaturekøkken og overvågede, samtidig med forberedelsen af den grønlandske yndlingsdrik, de fremskridt, som de sydende fisk til aftensmaden gjorde på panden. Jesaias, kaptajnen, sendte fra tid til anden en mand op i den lille mast for at holde udkig med isen.

Sådan gik time efter time. Solen havde bevæget sig langt mod nord og kastede kun et dæmpet lys over fjorden. Storøens klipper var klædt i varmt rødt og de strålende hvide isbjerge havde fået et røddigt anstrøg, som stemte harmonisk til både deres egne blågrønne skygger, vandet i fjorden og de fjerne bjerges dybe blå farve. Mine ledsagere sov på dækket i deres soveposer. De lod sig ikke forstyrre, heller ikke når den store stilhed af og til pludseligt blev brudt af den rullende torden fra isbjerge, der brød sammen. I den lille kahyt stønnede kun hr. R en musikteoretiker fra Norge, som skulle ledsage Kap York ekspeditionen for at opsamle de hedenske grønlandske sange. Han sejlede med os til Ikerasak og var lige nu plaget lidt af feber, idet han et par dage for inden havde fået et alt for koldt havbad. Det var også en slags feber, der ikke lod mig sove; sejlturens skønhed, blidheden og storheden i stemningen var overvældende. "I hele Deres liv vil De ikke komme til at opleve en lignende harmoni og stemning igen", havde jeg allerede nogle dage forinden sagt til Bæbler. Og øjet kunne ikke se sig mæt, og ikke drikke sig mæt.

Efter midnat dukkede den blødt svungne horisontale linje op mellem bjergene i den fjerne horisont mod øst: Indlandsisen! "Sermerk?", spurgte jeg en grønlander som lå vågen. "Ap, sermerk", sagde han med en respektfuld stemme. Altså var vores modstander for første gang i sigte! Hvad ville vi kunne aftvinge ham?

Hen imod morgen var jeg alligevel blevet overmandet af søvnen. Da blev jeg vækket af et tiltagende ubehag. Søvntrukken følte jeg på mit ansigt og mine hænder. Myggestik! Så kunne det myggeomsværmede Ikerasak ikke være langt væk. Rigtigt, vores båd lå allerede i den lille bugt, og på kysten vejede Dannebrog på den lille handelsstation omkranset af grønlanderhuse. I baggrunden rejste bygdens vartegn Umanetsiak-klippen sig.

Jeg ventede ikke til en båd var klar, men smuttede i min kajak og var hurtigt i land for først og fremmest at finde den danske embedsmand, der her, som eneste europæer, levede en tilværelse afsondret fra verden.

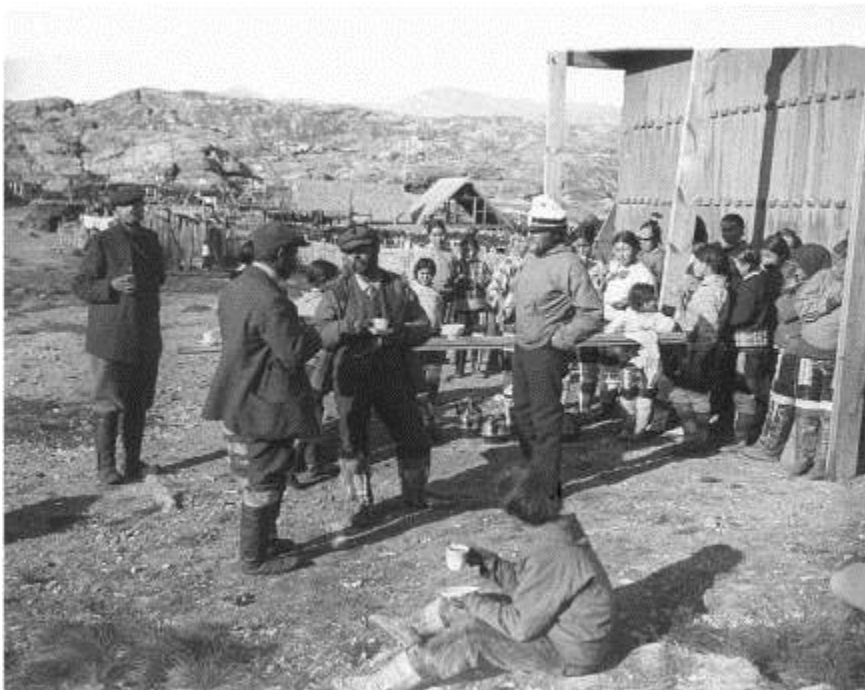
I døren til et større grønlandsk hus stod en ældre mand, halvt grønlandsk klædt med en ejendommelig kombination af kasket og nissehue på hovedet og med et fint og dog furet ansigt. Det måtte være Jens Fleischer. Jeg meddelte ham ankomsten af vores lille ekspedition og svarede på hans spørgsmål, at jeg havde ledelsen. "Ja", sagde han, "én skal træffe beslutningerne" og fortsatte:

Ουχ αγαθον πολνχοιρανη, εις χοιρανος εστω εις βασιλευς
"Flervoldsmagt er ikke til gavn, kun én kan være hersker, kun én være drot"

Jeg troede ikke mine egne ører: Et citat af Homer i Ikerasak! Jens Fleischer, om hvem Fama havde fortalt så meget, forekom nu også mig usædvanlig. Ved siden af ham stod en dreng af umiskendeligt grønlandsk udseende. "Min søn", præsenterede Jens. "Taler du dansk?", spurgte jeg ham. "Namik" (nej), svarede ham på grønlandsk.

Hvilken kontrast! Faderen svarede med et græsk citat; sønnen talte ikke mere sin faders sprog. Vel snarere tragisk end komisk; i hvert fald lå der noget vemodigt i dette lille intermezzo, som mere end mange ord

fortalte om konsekvenserne af den tætte kontakt mellem så forskellige kulturer. For denne mand, der engang var kolonibestyrer i en større bygd (koloni) og som gennem sin begavelse og sit tilbundsående kendskab til forholdene var kaldet til at spille en hovedrolle i den grønlandske koloniforvaltning, var denne nære kontakt blevet skæbnesvanger. Han havde giftet sig med en grønlander og måtte derfor efter de dengang gældende regler opgive sin kolonibestyrerstilling og lade sig forflytte til udstedet Ikerasak. Ensomheden i de udelukkende grønlandske omgivelser har muligvis befordret en tilbøjelighed til alkoholiske drikke, hvis nydelse måske bragte den ellers prægtige og hjertensgode Jens på afveje, når spiritus en sjælden gang imellem kom til stedet.

Stolber, Baebler, Quervain, Jens Fleischer

foto: Heim

Mine ledsagere var i mellemtiden kommet i land, og Jens bød os hjem til sit hus. Det var et ægte grønlandsk hus som alle andre, dvs. udefra set ikke meget anderledes end en flot ophobet stendynge, græsbevokset og med små vinduesåbninger. Indenfor så det til gengæld ret hyggeligt, ja, ligefrem overdådigt kultiveret ud; en række værelser – hans hus var 40 skridt langt –, et pænt arbejdsværelse med skrivebord af mahogni, i ”salonen” sågar et rigtigt klaver. Da Baebler begyndte at spille, lyste Jens op, fordi han selv kun kunne spille med én finger. Han sad ganske grebet, støttede hovedet i begge hænder, og vi anede, hvad der kunne bevæge den gamle mand. Men stemninger varede for ham ikke længe. Han bød os på mad og beværtede og underholdt os i bedste humør med fornem høflighed og et vid som en fransk aristokrat. Hans kone dukkede op (det var hans anden kone), en grønlander klædt i grønlandsk tøj naturligvis, dvs. med anorak, læderbukser og høje støvler. Hun var bleg og fin af udseende og med rank holdning. Det var utænkeligt ikke at bukke på samme måde, som vi ville have gjort for en dame i en selskabssalon. Jens viste mig et billede af hende som ung, måske fordi han følte behov for at begrunde den foreliggende situation (dengang var der også noget tiltrækkende ved hende), og sagde halvt undskyldende: Jeg har altid haft en svaghed for umiddelbart imødekommende piger. Lidt for meget burde det måske udtrykkes. Det er til at forstå. Den som har sans for den umiddelbare imødekommenhed vil altid bevare en smule længsel efter Grønland.

Vi havde informeret Jens Fleischer om vores plan om først at gøre et forsøg på at nå indlandsisen ad den sydlige kortere rute over den Lille Karajak Fjord (Qarassap Immaa) og nå frem til Karajak Nunatak ad den rute. Hvis fjorden dér var fyldt op med isbjerger, ville vi vende om og forsøge den længere rute over den mere nordligt beliggende isfrie Sermidlet Fjord (Sermillip Kangerlua).

Først måtte dog alt det, som ikke skulle med på en rejse på indlandsisen, sorteres fra. Vi skulle regne med den mulighed, at vi ikke vendte tilbage ad samme rute, og dette skulle der tages højde for efter manges råd og vejledning.

Om aftenen blev vores udrustning fordelt i to mindre hvalfangstbåde, og igen gik det af sted. De grønlandske roere, mænd og kvinder, søgte med lystige og spydige tilråb at overgå hinanden. Men stemningen blev mindre optimistisk efterhånden som isen pakkede til omkring os. Fra Ikerasak havde vi slået ind på den sydlige kortere rute til indlandsisen af de to muligheder. For begge ruters vedkommende var det udelukket at komme direkte op på indlandsisen, der hvor isen når ned til vandet i bunden af fjorden; en sådan direkte adgang er kun mulig der, hvor indlandsisen grænser op til udstrakte isfrie klippeflader.

Betænkelighederne viste sig at være berettigede; ismasserne fra den store Karajak isbræ lå som en mur foran den klippekyst, som var vores mål. Den store udrensning af de flydende isbjerger, som forårsages af storme og is, var denne sommer ikke fremskreden nok.

"Ajorpok", lød det fra grønlænderne, "det går dårligt". Et par gange svarede jeg dem med et "Ajungilak" (ajunngilaq - det er OK). Jeg gjorde det efterhånden mere af princip end af overbevisning, fordi det sandt at sige hele tiden blev dårligere og dårligere. Til sidst satte jeg mig i en kajak og sejlede på rekognoscering med en anden af de ledsagende kajakmænd.

På denne som på andre lignende kajaksejladser har jeg fået en personlig forkærlighed for den svømmende isverden. Iskolosserne, som tilsyneladende lå ubevægelige, var måske parate til i næste øjeblik at gå i stumper og stykker. Næsten uafbrudt rullede tordenen fra sådanne sammenstyrtende isbjerger hen over fjorden. Skumsprøjtet fra flodbølgen rejste sig hushøjt i vejret. Snart ville dens kraft være nedbrudt ved mødet med de mange andre isstykker, men selv på lang afstand hæver og sænker vores kajak sig alligevel, og med tilbageholdt åndedræt ser vi på det tårn af is, som vi nu skal ro forbi. Man må tænke på det Schillerske ord:

"Og vil du ikke vække den sovende løvinde, så gå lydløst gennem rædslernes gade!"

Men det er ikke rædsel, der fylder den ensomme rejsende, men snarere en højtidelig og samtidig glad hengivenhed.

Vores rekognoscering i kajak bekræftede desværre, ligesom udsigten fra den fjeldside, som vi med besvær besteg, grønlændernes seneste diagnose: "Ajornakrak". Siger en grønlander sådan, så kan det ikke modsiges. Vi forsøgte ganske vist et sidste middel for at hellige det mål, vi havde for øje.

"Ajornakrak" – Vi tvinges til at vende om i Karajak Fjord foto: Stolberg?

Når kajakmændene har ydet en stor indsats, er man som tilrejsende berettiget til, at give dem en lille smule af den kommensnaps, som koloniforvaltningen har leveret. Normalt holdes alle alkoholiske drikke ellers langt væk fra grønlænderne. "Snapsemik" kalder grønlænderne denne ekstra belønning, som vi i særlige tilfælde, på trods af antialkoholiske regler, har mulighed for at udlevere – naturligvis ikke som forfriskning – men som tegn på anerkendelse ved arbejdsdagens afslutning; som en sang uden ord, der blev forstået særdeles godt af grønlænderne. Nu var øjeblikket til at forsøge sig med det sprog. Modsat Hannibal i Peobene (frugtbar slette i Norditalien på grænsen til Schweiz) pegede jeg mod de fjerne fjeldsider på Karajak Nunatak; samtidig hævdede Stolberg dunken med snaps mellem tommelfinger og pegefinger og luden ord lovede en udskænkning, som måtte røre enhver sælfangers hjerte, når vi først var derovre. Den pantomimiske opfordring var ikke uden virkning på mandskabet; men de så på isstykkerne, som trængtes tæt omkring vores båd, på væggen af is foran os, og lod os med en resigneret latter forstå, at det ikke var muligt selv med så stort et kvantum af den elskede snaps.

Det fatale "Ajornakrak" stod fast. Vi måtte vende om og beslutte os for den nordligere rute. Dér var der en fjord, som forblev isfri.

Vores grønlændere lod sig snart trøste; begge vores ledsagende kajakmænd havde nemlig harpuneret en sæl, og fandt på strandbredden et godt sted, hvor man kunne lave mad. Men hvilepausen blev ikke af lang varighed for en tyk sværm af stikmyg viste stærkere glæde for et menneskeligt måltid end grønlændernes glæde ved et måltid med sælkød. Der er kun 10.000 mennesker i Grønland, men mange millioner stikmyg, som nat og dag venter på deres ofre. Vi måtte bryde op og flygte ud på vandet og til isbjergene med vores båd. Vi havde roet videre i nogle få timer, da en let vind rejste sig og vores grønlændere søgte atter mod strandbredden for at afvente, at vinden skulle lægge sig. De forstod ikke, at vi havde travlt. Respekt for tiden havde de ingen fornemmelse for. Jeg hørte fra en dansk embedsmand i Sydgrønland følgende historie, som er meget betegnende for denne situation:

Han havde sendt et par grønlændere med båd til den anden side af fjorden et par timers sejlads væk efter græs til sine geder. Dag efter dag gik, uden at de kom tilbage; man frygtede, at der var sket en ulykke og begav sig til det pågældende sted. Der fandt man grønlænderne i god behold; de havde slået et telt op, og forklarede med sindsro, at da græsset var for kort, så ventede de på, at det skulle blive lidt længere.

Denne historie randt mig i hu, og jeg forklarede vores bådfører Titus, at vi ville ro videre; Vi frygtede, at vinden senere vil blive stærkere og Føhnskyerne, som jeg kendte fra Schweiz og genfandt her på den grønlandske himmel, var ikke til at tage fejl af. Vi havde endnu ikke nået vores mål, da en regulær Føhnstorm brød løs, så bølgerne slog op i vores båd. Kun med den største kraftanstrengelse kunne vi komme fremad mod storm og regn, og det gjorde os ondt at se vores mandskab slide og slæbe. Desværre forstod vi os ikke selv nok på håndteringen af disse tunge årer til at vi kunne hjælpe.

Den anden båd blev tilbage; roerne havde i en lille pause i stormen langt til ved en klippeø og var gået i land for at søge efter fugleæg. Vi var først opbragte over denne ægte grønlandske barnlige afbrydelse; de havde jo teltene og det meste af provianten ombord og lod os nu vente i uvejret. Men vores uvilje forvandlede sig snart til omsorg, for nu havde den anden båd også arbejdet sig igennem til en landingsplads i bunden af fjorden, men det så meget farligt om ikke umuligt ud at bringe fartøjet tværs gennem stormen fra dette sted til vores landingsplads, fordi føhnen hylede så rasende ned fra fjeldsiderne, at vandet allerede umiddelbart ved stranden rejste sig skummende i højden og gjorde det umuligt for os at stå eller gå oprejst. Det var bange minutter, hvor vi unyttige måtte se til, at båden kæmpede sig hen til os, mens vi hvert øjeblik forventede, at den kraftige sidevind ville kæntré båden. Men de kom lykkeligvis igennem, og nu efter de overståede besværligheder vankede den længselsfuldt ventede snaps til alle.

Den smukke Anna, der havde været ligeså dygtig til at ro som hun tidligere havde været med gryderne, afviste al tak langt væk. Men vi havde stadig et rødt silkebånd til overs, købt hos Henneberg i Zürich. Det skulle hun have. Vi havde allerede længe glædet os til at se hendes ansigt, når vi gav hende det. Og det glade smil, som hendes rødkindede eskimoansigt lyste op med, levede helt op til vores forventninger. Et par dage efter reparerede hun kunstfærdigt mine kamikker som modydelse. De havde været så sønderflængede, at jeg gik på mine egne såler. Grønlænderne så ud til at have stor morskab ved overrækkelsen af denne smukt udtænkte modydelse. Der faldt mange - uden tvivl - vittige bemærkninger, som blev modtaget med almindelig latter, og fra Annas side tillige blev modtaget med en vis forlegenhed og livlige kommentarer. Vi forstod ikke et ord, men lo med, som det sig hør og bør.

Vi havde nu slået teltene op, Anna havde sælkød i gryden og var beskæftiget med at søge og at bringe tørt lyng og grene af dværgbirk til pladsen. Også vores petroleumskøgeapparat, der var centrum i vores tilværelse, brummede sin bas. Telt og gryde – det er hertillands den nødvendige og tilstrækkelige betingelse for velbefindendet. Dertil kom, at stormen tog af, og at vores landingsplads ikke var et dårligt valg. Det var en god krog i det mindste med hensyn til grønlandske fordringer til vegetation og varme. Mellem nøgne, glatslebne klipper af gnejs var der grønne græsflader blandet med lav lyngvækst, dværgpil og sågar blåbær med modne bær. Det havde vi ikke forventet så tæt ved indlandsisen! Desværre kunne vi i vores læ ikke nyde denne lykke ret længe, selvom det var den anden nat – for enkelte endda tredje nat, hvor vi knap nok havde fået søvn. Men på denne tid af året, hvor solen er på himlen dag og nat, tager man det efter skik og brug ikke så nøje her i landet.

Efter få timers hvil begav vi to schweizere os af sted for at finde en vej gennem klippevildnisset, som vores grønlandere kunne følge for at fragte oppakningen til kanten af indlandsisen. Vi besteg en 1200 meter høj gnejstop, som grønlanderne kaldte "Ajnerk" (den spaltede) på grund af sit udseende. Der oppefra kunne vi overskue hele forlandet af fjelde og en stor strækning ind over indlandsisen. Et uforglemmeligt indtryk! Det var virkelig ishavet, ubegrænset, stigende op mod øst til isen i den fjerne horisont i en fin lige linje næsten

usynligt forenede sig med himlen. Ismasserne bevægede sig kraftfuldt frem mod de snefrie randfjelde foran os og sænkede sig i vildt forrevne isbræer til venstre og højre ud mod Sermilik- og Karajak Fjord.

Mellem os og indlandsisen var fjeldlandskabet gennemskåret af en dyb dal – en gammel fjord – nu forladt af is og hav. Den skulle vi krydse. Vi opdagede heldigvis en kløft i fjeldvæggen, som hævede sig på den anden side af dalen, hvor vi regnede med, at vi kunne lede vores bærere op. Derfra var stadig et bredt fjeldplateau overstrøet med små søer, som skulle passeres, før kanten af indlandsisen var nået.

På denne store afstand så det ud som om, der var en flad og hvid strækning op mod isens rand, som betød at vi fik det indtryk, at det var tale om en snedækket flade. Det ville være særdeles ønskeligt for vores fremmarch. Vi havde tidligere set på Drygalski's kort ganske ofte og kunne derfor hurtigt orientere os.

Mod sydøst kilede Karajak Nunataks lange fjeldmassiv langt ind i isen og adskilte den store og lille Karajak isbræ fra hinanden. Længere ude bag den store Karajak isbræ lå den store Rensdyr Nunatak isoleret i indlandsisen. Med undren så vi, at den strakte sig lang ind i indlandsisen, langt videre end kortet angav. Parallelt hermed kunne vi mod syd få øje på den ene bølge af is efter den anden. Jeg talte sådanne 7 tydelige og adskilte rygge af is. Lignende bølger af is strakte sig også fra den store Karajak isbræ mod øst så langt øjet rakte, og nu fornemmede vi det urolige grå i isryggene, som også gjorde os urolige. Vi anede langt mere, end vi gjorde os klart, at allehånde vanskeligheder ventede os. I hast tegnede jeg en lille skitse over de steder, som var af særlig betydning for vores fremmarch. Der var enkelte ubevægelige mørke flader. Det måtte være små søer eller sumpe af is (Eissümpfe). Andre flader bevægede sig langsomt; det var skygger af drivende skyer. Vores ophold på tinden varede ikke længe. Deroppe hylede en konstant bidende østenvind og dertil kom, at vi alle havde grund til at være trætte. Alligevel vågnede Baebler zoologiske instinkt for hvirvelløse dyr under nedstigningen. Han påbegyndte jagten på en ensom sommerfugl. Jeg ville vente på ham, men faldt øjeblikkeligt i søvn lænet op af en klippeblok, indtil hans signalhorn på nærmeste hold lød i mine øren.

Ved middagstid kunne vi fortælle det glade budskab i teltene nede ved fjorden, hvor Stolberg i mellemtiden havde forberedt vores opbrud, at en vej var fundet, og at indlandsisen ikke så så slem ud – i det mindste på afstand. Erfaringerne i de næste uger skulle belære os om noget andet!

Vi gik nu i gang med at oprette et depot og pakkede og fordelte derefter den last, som skulle bæres med på turen op i fjeldet. I den forbindelse blev det konstateret, at hypsometeret (højdemåler), som skulle bruges til kontrol af højdeangivelser gennem kogepunkts bestemmelser, måtte være blevet efterladt i Umanak. Hvis skyld var det? Det var ikke tiden at efterforske det. Sikkert var kun, at apparatet næppe var til at undvære. Hvad gjorde vi nu? Igen fejrede kajakken en triumf. Den brave Andreas Andreasen, tidligere Drygalski's ledsager, tilbød at sejle til Umanak på trods af det middelmådige vejr og lovede stolt at være tilbage inden for 24 timer. Han fik en skriftlig besked med og forsvandt hurtigt ud af syne ude på fjorden. Det blev nu besluttet, at jeg skulle vente nede ved fjorden, mens Stolberg og Baebler skulle føre bærerne til isen. Baebler havde fordelt lasten på bedst mulig måde og viste i det hele taget et godt håndlag for at organisere og lede kolonnen af bærere, hvad jeg også havde regnet med.

Grønlænderne gjorde først betænkelige miner, da de så de forskellige pakkenelliker, men blev klar over, at der ingen vej var udenom og viste sig derefter meget villige. En pakke blev tilovers, da alle havde taget deres ærlige andel; da trådte to mand uopfordret og tavst frem og tog det overtallige på ryggen. Snart

forsvandt kolonnen op i fjeldet, foran blafrede et schweizisk flag, og folkene fulgte det med stolthed. Begge de to små schweizerflag og Bernerbjørnen (Kanton Berns flag), som var doneret af kære pårørende, viste sig ganske ofte til stor nytte. Når vi i fjeldet måtte dele os i længere tid, plejede den der var alene altid at binde et sådant flag til sin stok eller ishakke, så man på lang afstand lettere kunne få øje på og genfinde hinanden. Det viste sig at være særdeles praktisk.

Jeg var sammen med en pukkelrygget grønlander forblevet tilbage ved teltet og skrev i ventetiden de sidste anvisninger til Ikerasak. Efter 3 uger skulle en kajakmand hver tredje dag sendes her til (den ellers ubeboede) Sermidlet Fjord for at se efter os. Var vi ikke den 3. august tilbage ved depotet, måtte det antages, at vi havde påbegyndt et forsøg på at gå over indlandsisen, eller at vi var forulykket. En hertil passende melding skulle så leveres til dampskibet "Godthåb" i Umanak, som senere skulle sejle til Angmagsalik. For en sikkerheds skyld skrev jeg også en kort ansøgning om orlovsforlængelse til Det schweiziske Forbundsråd.

Mens dette stod på, ventede jeg tålmodigt på Andreas Andreasen og klatrede mere end 20 gange op ad skrånningen og spejdede med kikkerten ud over fjorden. Om eftermiddagen på andendagen så jeg pludselig noget, der sandt for dyden ikke var en isskosse! Bevægelsen af en tobladet åre fra venstre til højre var umiskendelig. Jeg kaldte på den pukkelryggede og to bærere, som efter aftalen kun var gået den halve vej til indlandsisen og allerede var kommet tilbage. De så i kikkerten og bekræftede forsigtigt: "Imara Andreas". Imara, måske! Grønlandere udtaler sig forsigtigt. Dette "Imara" er for dem lige så typisk som "Nitschewo" er for russerne. Og danskerne har lært sig dette "måske" af grønlanderne, og anvender det på en måde, der nærmer sig det fornærmende. Du fortæller en kendsgerning, som du som gentleman regner med vil blive troet på sin ordlyd. "Måske" svarer den skeptiske, diplomatiske dansker.

Men denne gang var det ikke "Imara", men sikkert; det måtte være Andreas. Jeg kunne ikke længere holde mig tilbage, men satte min kajak i vandet, og snart var jeg undervejs til forundring for de tilbageblevne grønlandere. Men jeg havde overvurderet mine kræfter. Da jeg nåede Andreas, havde jeg en følelse af, at min arme var ved at falde af af træthed. Med så megen desto større respekt så jeg denne mand an, der havde lagt 80 km bag sig. Andreas smilede (mere præcist var det snarere et grin, men mig forekom det engleagtig huldsaligt) og sagde, idet han klappede sin kajak: Ajungilak! Samtidig gav han mig en seddel hvor det var bekræftet at instrumentet var blevet fundet, og så stod der tilføjet: "Ved samme lejlighed kan jeg fortælle Dem, at Mr. Cook er nået frem til Nordpolen den 22.-23. april...". Intet menneske har modtaget sådan en meddelelse under mere stilfulde omstændigheder: Siddende i en kajak i skyggen af isbjerge overrakt af en søn af Arktis! På det tidspunkt anede jeg ikke, at denne Mr. Cook, som var mig næsten ubekendt, skulle komme til at spille en betydelig rolle i vores liv i de kommende måneder.

Ved ankomsten til teltpladsen begik jeg den dumhed, at jeg af mit hjertes glæde tilbød den smukke Andreas to snapsemik i stedet for en snapsemik, som han ville have kunnet tåle. Andreas sagde ikke nej. Følgerne måtte jeg selv bære den følgende dag i bogstaveligste forstand. Vi var undervejs, jeg og Andreas og de to tilbagevendte bærere, for at bringe resten af udrustningen frem til indlandsisen. Andreas bar de to petroleumsdunke. Men han sakkede hele tiden bagud og pegede først med berettiget stolthed på sine overarme og sagde "ajungilak" og pegede så bedrøvet på sine fødder og sagde "ajorpok".

Denne vandring på land var efter hans anstrengende kajaktur - hans alder taget i betragtning - i sig selv et stort forlangende, men de to snapsemik have åbenbart sat prikken over i'et. Kort og godt blev min egen

last, som i forvejen var stor, yderligere tyngtet af 40 pund petroleum – som opad fjeldet var en ekstra belastning al den stund, at jeg selv måtte finde vej. Fra Ajnuk (Ajnerk) havde vi jo kun undersøgt en omtrentlig marchrute. Stolberg og Bæbler havde medbragt kortene. Jeg måtte klare mig ved hjælp af en ubearbejdet blyantsskitse og kompasset. Igen og igen en lille sø; igen og igen en fjelddryg og stadigvæk ingen indlandsis.

Bunden af Sermerlik Fjord ved Aanneritfjeldet, hvor Quervain gik ind til indlandsisen. foto: Torm

For grønlænderne var situationen åbenlyst ubehagelig. De holdt sig tæt til mig og gik ikke et skridt videre uden mig. Jeg fik yderlige den bekymring, om de forudgåendes telt overhovedet var til at få øje på i denne fjeldørken. Nogen fast aftale om lejrpladsens placering ved isen havde vi ikke kunnet lave. Jeg kunne ikke lade mig mærke med noget overfor grønlænderne, men måtte fortsætte, som om jeg var helt sikker på, hvilken vej vi skulle.

Efter 12 timers march kom vi endelig op på en fjelddryg, hvor horisonten ikke endnu en gang var begrænset af en ny fjelddryg, men derimod af indlandsisen om end stadig langt væk. Spændt undersøgte jeg klipperne og den hvide flade med kikkerten, og lettet fik jeg øje på en blafrende firkant med et par mørke punkter ved siden af aftegne sig oppe på isens rand – teltet! De forudgående havde med omtanke placeret det på isen, så det fremtrådte synligt.

Da vi udmattede var kommet frem dertil – jeg glemte helt at lade mig gennemstrømme af alle de følelser, som burde høre sig til ved min første betrædelse af indlandsisen -, forventede jeg en hjertelig velkomst og en bekræftelse af vores venskab, fordi vi nu var sammen igen. Men ingen kom os i møde; kun en enkelt person stak tavst sit hoved ud af teltåbningen; jeg gættede mig til og erfarede bagefter af deres fortælling, at de begge var temmelig udmattede, og at turen til isen havde været anstrengende.

Da vi efternølere ankom, var alle bærerne allerede vendt om, uden at vi havde mødt dem undervejs. Det var for så vidt fatalt, da jeg havde regnet med at kunne lægge beslag på deres hjælp i endnu en eller to dage på isen. Vi havde ganske vist givet afkald på yderligere ledsagelse, da de ikke var udrustede til dette, og heller ikke havde den ringeste lyst til det. Indlandsisen, der store "Sermerk", er for dem noget uhyggeligt, et sted hvor spøgelser huserer, og hvorfra man ikke kommer nemt tilbage. Vi måtte altså selv

bringe vores udstyr videre: et telt af sejldug med vandtæt gulv, hvor der var plads til 3 til nød 4 mand (efter grønlandske forhold kunne der bekvemt være plads til et dusin mennesker), tre soveposer, pelse, kogeapparat, astronomiske og meteorologiske instrumenter, 3 par snesko, 8 skistave, ishakker, 3 gletsjerreb, 120 kilo proviant beregnet til 6 uger for ikke at forglemme en kasse med medicinsk og kirurgisk udrustning. Alt dette skulle lastes og trækkes på vores to Nansen-slæder på 2,8 og 3,2 meters længde.

Vi vidste på forhånd, at denne trækken af slæder ville volde sine vanskeligheder, og forventningen blev også "helt og fuldt" indfriet. Allerede passagerne fra klipper til is var besværlige, da der imellem disse var enten små søer eller smeltevandsfloder, som man måtte vade igennem uden at kunne forudse om vandet gik til brystet. I de situationer tog jeg forudseende mit kronometer ud af tasken og hængte det om halsen. Mere kunne jeg ikke gøre. Vi fandt dernæst ud af, at indlandsisen havde følgende beskaffenhed:

Helt ude ved randen var isen grå i en bredde på 50 meter på grund af indholdet af mudder og sten; derefter var den helt hvid og ren som sne, når man så vandret hen over overfladen. Når man derimod så vinkelret ovenfra på overfladen, så blev tusinder af sorte tætliggende revner synlige, og runde huller i isen, en halv meter dybe, dækket med sort slam på bunden, de såkaldte kryokonit med en dybde på en millimeter til 2 meter; disse huller var fyldt med smeltevand. Når man trak af sted med slæderne, bemærkede man det ofte først, når man stod i dem.

I dette yderste randområde var der sjældent spalter. Til gengæld var overfladen gennemskåret af talløse render med smeltevand foruden kryokonithullerne. Derfor var det ualmindeligt besværligt at komme frem med slæderne. Skridt for skridt måtte vi spotte en vej. De centnertungt lastede slæder blev ofte løftet og båret mere, end de blev trukket. Mange gange kunne man slet ikke få dem frem med den fulde last og måtte gå den samme tur tre gange.

På rekognoscering i spalteområde

foto: Stolberg?

Besværlighederne blev fra da af endnu større. Efter den tredje teltplads steg isens overflade stejlere. Vi skulle overvinde stigninger på op til 12 %, og samtidig blev isen mere sprukken. Mod nord og syd fandt øjet ikke andet end krydsende spaltesystemer. Vi mistede flere dage, til vi endelig den 15. juli efter megen søgen havde fundet en smal passage mod øst. Den eneste mulighed mange kilometer både i nordlig og sydlig retning. Den vej gjaldt det om i særlig grad ikke at tage fejl af. Jeg skrev i min dagbog:

”Ny omfattende rekognoscering, som virker afklarende, fordi det nu giver et større indblik i de indre områder og anviser et sikker praktisabel rute. Indtrykket af disse uforudsigelige indre sænkninger og flader er øget gevaldigt. Jeg er utålmodig efter at komme derind.”

Vores proviant er der imidlertid allerede lagt stærkt beslag på, og vores fremrykningshastighed er så langsom, at vi har måttet opgive tanken om en krydsning af indlandsisen. Det var en bitter beslutning. Ved teltplads 4 etablerede vi et depot af det materiel og den proviant, som ved de forandrede omstændigheder synes overflødig, og vi drog videre med en mindre last. Da vi slog vores telte op på isen for femte gang, på ”seracryggene”, havde vi nået en højde på 1000 meter, og vi måtte håbe, at vi fra da af at kunne rykke hurtigere frem. Isen overflade var blevet fladere og hullerne sjældnere.

Vi kunne nu indføre en regelmæssig dagsrutine: om aftenen omkring kl. 22 plejede vi at bryde op; 2 mand ved den store slæde og en ved den lille slæde. Der blev ikke udvekslet overflødige ord. Kl. 2 om natten tildelte vi os en kort pause. Vi søgte ly bag slæderne til beskyttelse mod den næsten uophørlige sydøstenvind, mens vi kørte imod de matte stråler fra solen, som stod lavt i horisonten. Indlandsisen udbredte sig foran os badet i rødtligt og blåligt lys. Vi indsugede storheden og skønheden af disse stemninger i os. Skulle vi imidlertid være helt ærlige, så interesserede det os lige så meget ved hvert stop, at få et stykke Emmentaler og et stykke flæsk, hvilket der desværre var mindre af for hver dag. Flæsk, herligt vederkvægende, først nu fuldt ud værdsat! Vi kunne dengang ikke forestille os andet, end at det første vi ville gøre, når vi var hjemme igen, det var hver især at købe en flæskeside.

Efter midnatspausen spændte vi os igen for slæderne og fortsatte indtil kl. 6 eller 7 om morgenen; så slog vi teltet op. Det måtte forankres omhyggeligt med stokke, ishakker og slæder mod vinden, og selv da var det gang på gang et spørgsmål, om vi ikke ville blæse væk sammen med teltet. Der blæste konstant en østlig eller sydøstlig vind imod os. Temperaturen bevægede sig mellem +4 og -8 grader under hele slæderejsen. ”Om natten” frøs vandpytterne til allerede fra kanten af indlandsisen. Meteorologisk interessant var den hyppige dannelse af Föhn skyer.

Hvad angår vores husførelse, så var komforten ikke overdreven. Snart havde vi kun to skeer til deling mellem os tre. Det forstyrrede dog ikke vores glæde, lige så lidt som det forstyrrede os, når vores kok, der gik ind for omhyggelig opvask, med sit ansigtsudtryk kulinarisk misbilligede, at der svømmede fedtdråber fra morgensuppen på aftenteen. Vi kunne i øvrigt snart ikke længere tillade os den luksus, at bruge vand til vask og opvask, fordi selvsamme snart kun kunne fremskaffes ved at smelte is, og fordi vi måtte rationere vores petroleumforbrug.

Vores spisekammer var ret godt forsynet. Vi var gået ud fra den grundantagelse, at vi hellere skulle medbringe proviant, som ikke kun havde stor næringsværdi, men som også ville smage os godt. Derfor var den på polarekspeditioner meget anvendte Pemmikan (en slags presset masse af fedt og vandfrit kødpulver) kun medtaget som 10 kg nødproviant. Vi var blevet afskrækket af udsagn som, at ”Pemmikan smager som savspåner blandet med vaseline”. Vi fandt det derimod til at bære at tygge på disse terninger, hvorom andre senere udtalte, at det var som at tygge på sæbe. Stolberg udviste endda forkærlighed for dette polarprodukt. I min dagbog fra 28. juli står følgende skrevet om vores spiseordning:

”Dr. S. laver næsten altid maden. B. eller jeg rører til gengæld pemmikan og brygger kaffe, fordi S. sin natur tro ikke kan eller vil lægge den fornødne kærlighed i disse storartede bagateller.

Vi får hver dag 13 kiks og en pumpernikkelsnitte. Om morgenen efter ankomsten suppe af 4 maggi-terninger med 30-40 gram pemmikan i; dertil kødkonserver, for det meste kødpostej eller de højt skattede "små frankfurtere" (de sidste denne morgen). Dertil skinke snittet af Stolberg (i begyndelsen forfærdeligt kluntet), fordelt af mig. Jeg fordeler også noget honning til kiksene som dessert. Bæbler spiser ikke smør, og får derfor lidt mere honning. Kl. 3 om eftermiddagen efter at have vækket de to andre får vi for det meste the med to kiks med en smule honning og smør. Om aftenen kl. 8 eller 9 får vi kaffe eller kakao komplet (med skinke og smør), indtil 26. juli også ost, honning, hver fjerde dag en frugtkonserver. Ved denne tilberedelse bliver termokanden fyldt med the eller kakao (eller maggi bouillon) til brug om natten.

A noter: Dr. S. holder sig til et bestemt forhold mellem mængden af anvendt fødevarer og vand. Suppen er hyppigt vandrig – men man er tørstig; hyppigt også kakaoen. Især i begyndelsen måtte man korrigere sin overordnede tilberedningsmåde ved hjælp af kraftig tilsætning af mælk. Det skal i det hele taget siges, at han tilberedte på en ukontrollerbar måde og i al almindelighed foretrak at anvende minimum af kogetid, omrøringstid og tid til at trykke klumper ud. Her lod han sin idealisme ἔΣΤΕ ΤΈΛΕΙΟΙ (bis zum Ende) fuldstændigt i stikken. Men hovedsagen: Han lavede mad og fik i sit arbejde mange gange glædelige indfald; han fandt sig tilrette under de givne omstændigheder og havde i al almindelighed et godt humør, der ikke så let lod sig ryste af folkets kritik."

Folket, det var Bæbler og jeg, og som dette dagbogsudskrift viser, var folkene mange gange oplagte til kritik.

De første dage havde der i vores telt hersket en betydelig uorden og pladsmangel. Specielt den store Stolberg kunne ikke affinde sig med den indskrænkede tildeling af plads. Men fra dag til dag synes teltet at blive større; og til sidst var der på den 2. gang 2,30 meter store grundflade fast afgrænset følgende rum: De tre soveværelser for Dr. S., B. og Q.: biblioteket samt arbejdsværelse og kronometerrum reserveret for Q.; det var de fine rum, som havde et gulv af det grønne vandtætte teltunderlag, og som ikke måtte betrædes med beskidte sko. Dertil kom som tillæg køkkenet, forrådsrummet og sko- og beklædningskammeret. Man indser, at selv i den mindste hytte er rumme nødvendige.

Efter morgenmaden krøb vi i vores soveposer og til trods for, at isen under teltgulvet ganske ofte knagede uhyggeligt og trods dagslyset, sov vi altid ind øjeblikkeligt. Vores sovetid var forholdsvis knapt tilmålt, og det er betegnende, at Bæbler engang ved appellen udbrød: Jeg kunne sove hele 2 uger mere. Jeg var den, der forholdsvis havde det værst. Noget før middag skulle jeg ud for at foretage den første måling med henblik på den astronomiske stedsbestemmelse af teltets position. Hen imod kl. 6 skulle den anden måling af solhøjden foretages, og derpå fulgte straks beregningen af målingerne, som tog ca. 1 time. Denne astronomiske stedsbestemmelse var ene om at give os en pålidelig vished om vores virkelige position på indlandsisen; ligesom sømænd på oceanet var vi på dette ishav henvist til sådanne målinger.

Det er måske af interesse at nævne, at det er muligt at fastlægge sin position med omkring 200 meters nøjagtighed i længderetningen (nord-syd) og med 500 til 1000 meters nøjagtighed i bredderetningen (øst-vest) ved anvendelse af stor omhyggelighed. Nøjagtigheden af den endelig stedsbestemmelse afhænger udover kvaliteten af målingen af solhøjden også af kvaliteten af det medbragte kronometer. I den henseende var vi fortræffeligt udrustet med to schweiziske kronometre af højeste præcision, som med den største imødekommenhed var blevet os stillet til rådighed af producenten Hr. P. Ditisheim.

Foruden de astronomiske stedsbestemmelser og også meteorologiske målinger, som Beabler for det meste sørgede for, mens Stolberg bekymrede sig om vores aktinometer (solskinsmåler), så udførte vi på hver teltplads en omhyggelig kortlægning af den omgivende horisont, bag hvilken randbjergene for hver dag dykkede mere og mere ned, til de var helt forsvundne. Bearbejdningen af alle vores målinger på teltpladserne og undervejs ville give os mulighed for ret nøjagtigt at beskrive overfladeforholdene på vores rute i overensstemmelse med formålet for dette fremstød.

Om dagen var der - især i det lukkede telt - ganske behageligt varmt, når solen skinnede; lejlighedsvis endda hedt, og rundt om teltet dannede sig små vandpytter i det mindste i de lavere områder af indlandsisen. Alle genstande, som man lod ligge fik hurtigt isen til at smelte. Vi måtte også passe på, at intet smuttede i Kryokonithullerne for os. Mod aften blev det koldere, vandhullerne frøs til og den skarpe sydpøstenvind, der blæste os i møde, fik kulden til at synes mere mærkbar.

Det var det ubehageligste tidspunkt på dagen, når vi om aftenen omkring kl. 9 skulle pakke vores telt sammen og anbringe vores utallige pakkenelliker på slæderne med stivfrosne reb og stive fingre. Solen blev pejlet med kompasset, skyggeretningen fastslået, og så gik det videre ud over isørkenen mod øst.

Fra vores teltlejr "Seracryggene" havde vi i det fjerne, hen over en slags slette af is, i en afstand, som vi skønnede var 5-25 kilometer – selv vores statsligt anerkendte specialist i afstandsbedømmelse, kaptajn Baebler gav afkald på at komme med skråsikre udsagn på indlandsisen – set en nord-syd-gående forhøjning af is, som havde en glans af det forventede snedække; jeg kaldte den i kraft af Gammel Testamentlig påvirkning for Forjættelsens Bjerg. Vi brugte en dagsrejse til fods derhen. Med hensyn til "bjerget" og skræntens stejthed så var det ikke så slemt, især det sydlige parti, som på grund af dets sprækker tydede på en sammenhæng med Karajak isbræ, så på nært hold meget jævnere ud end på lang afstand. Vi døbte derfor dette parti for "Pralehøj". Ved dets fod fandt vi til vores overraskelse en lille sø, som vi kaldte Sydsøen i modsætning til dens broder Nordsøen, som lå nogle kilometer nordligere lige før Forjættelsens Bjerg. Denne Sydsø havde tidligere været større; det bevistes af en stor flade af isklumper, som med sin rene, hvide is skilte sig ud fra den grå indlandsis, og gav anledning til dannelse af "gletsjerborde" på grund af den beskyttelse disse ydede mod solens stråling. Fra nord mod syd strømmede en smeltevandsflod; den så ud til at komme fra en lang sænkning i Forjættelsens Bjerg, som vi kaldte Hemmelighedsdalen. Vi havde vores kvaler med at passere disse smeltevandsfloder, som vi stødte på flere af i de følgende dage, og det var en gang imellem godt, at vores last var pakket i vandtætte sække af sælskind. I Hemmelighedsdalen i ca. 1200 meters højde fandt vi det første snedække, og der gik ikke lang tid før en af os sprællede i den første spalte. – Fra da af gik vi med alle de tekniske forholdsregler, som hører en gletsjer til; lange træktøve, slæder og de trækkende personer bundet sammen i et system.

Siden starten på den egentlige slædetrækning den 9. juli til nu den 18. havde vi hele tiden haft fodjern på fødderne; de viste sig at være næsten helt uundværlige for at kunne stå fast og ikke glide baglæns, når slæderne skulle slæbes på meget ujævne flader af is. Desuden blev sålerne på vores "Lauparsko" bedre beskyttet, indtil det senere i større højder på indlandsisen viste sig mere fordelagtigt at snøre skiene på, fordi vi, på grund af spalter og også på grund af den dels halvt pulveragtige sne og dels den stive overflade af den gamle sne, ikke blev båret tilstrækkeligt oppe.

Oppe i Hemmelighedsdalen fandt vi til vores overraskelse endnu en sø. Den ville vi gå syd om, men det viste sig, at den der havde et så stærk og dybt udløb, at vi måtte vende om, og med møje og besvær i den stormfulde vind måtte slå telt oven for den bedrageriske sø. Fra denne teltplads, kaldt "Bedragssøen", gik vi den følgende dag bagom søen til "Cirkussøen" og denne gang på den venstre side klog af skade. Disse søer i fordybninger overraskede os igen og igen. Den følgende dag nåede vi til endnu en tredje lille sø eller nærmere en pyt. Vi havde allerede tidligere fornøjet os med at navngive alle slags sumpe, pytter og sneørkner, som vi kom forbi, med kære venners navne, når så ud til at egne sig til en sådan kombination. Der var derfor fx en G...ørken, en R...pyt, en ...sump. Men denne private navnefortegnelse vil forblive en hemmelighed for de involverede indtil indlandsisens undergang. Og officielt hed den sidste teltplads "Tågedalen", idet vi der måtte ligge over en dag på grund af tåge.

Den følgende morgen troede Baebler og jeg, at vi i horisonten foran os kunne se et sort punkt gennem kikkerten, der hævede sig skarpt op fra isen. En klippe, en Nunatak! En formelig feber greb os; men vi sagde endnu intet til Stolberg og døbte foreløbigt punktet "Schweizer Nunatak" og drog med stille begejstring af sted med en kurs syd 45 grader Øst. Efter 2 timer med skiftende forhåbninger kunne vi konstatere, at vi kun havde set den sorte skygge fra en fjerntliggende klit af sne, der på grund af den særlige afbøjning af lysstrålerne var blevet forstørret i højden. Skuffelsen blev i nogen grad formildet af, at vi var kommet til en næsten spaltesfri gletsjeroverflade og havde fået et vidunderligt vejr, vindstille og solrigt, så vi kunne få tørret alt vores våde stads, lave mad i det fri, og endelig kunne vi sove i skjorteærmer for åben teltdør. Vi kaldte stedet for "Mont Soleil". Efter at have gået uden om kæmpestore flade terrænsænkninger, der ikke skjulte nogen søer – om dagen var der heller ikke flydende smeltevand mere – måtte vi stadigvæk være i baglandet for Karajak isbræ.

Baebler i polardress ved depotpladsen

foto: Stolberg?

Allerede om aftenen drog vi videre og blev snart klar over, at spaltesbesværlighederne endnu ingen ende ville tage. Over et plateau kom vi til en svag sænkning, som var omgivet af de værst tænkelige kløfter, som strakte sig endeløst mod højre og venstre den ene efter den anden. Dertil kom, at snebroerne for det meste var usikre. Situationen blev til sidst så prekær, at selv Baebler, der havde stor erfaring med gletsjere og gletsjerspalter, blev uenig i den vej, vi havde valgt, så hele ansvaret kom til at ligge på mig. Vi gik fremad fra bro til bro, så godt som det nu var muligt, da fremtrængende tåge nok engang gjorde os vejrfaste på teltpladsen "Kivigkok". Den tid, vi havde til rådighed for vores fremmarch, var næsten allerede udløbet. Det

store råd blev afholdt, og det blev besluttet, at vi skulle fortsætte nok en dagsrejse med slæderne. Derfra skulle Bæbler og jeg på ski foretage endnu et fremstød mod øst, mens Stolberg skulle blive ved teltet og fortage de nødvendige samtidige iagttagelser.

Denne sidste dag kom vi temmelig godt fremad med slæderne; vi have taget skiene på nu, og de var ganske nyttifulde; ved passage af spalterne behøvede vi knapt at gøre ophold. Til venstre for vores rute løb en langstrakt, blød gletsjerryg, Nordhøjen; den var gennemskåret af 20 til 40 meter brede spalter, der var dækket af gammel sne, og som kun gabte få steder. Her lå der stedse klitter af sne, som udgjorde de eneste brud på overfladens endeløse ensformighed.

Stolberg skrev om denne del af vores rejse:

”Da vi betrådte det nu begyndende plateau, kom vi godt nok til kløfter, der var brede som boulevarder i en storby, og som snarere havde bredder end kanter, og dog var passagen af disse kløfter ikke så vanskelig og meget sikre at gennemføre på grund af den forhåndenværende rigelige mængde af gammel sne. Sådanne kæmpespalter er sikkert århundreder gamle, og de var som nævnt i vidt omfang fyldt med gammel sne og havde mere lighed med hvide veje, der var sunket lidt ned i deres omgivelser. Sommetider gik vi lang tid i disse naturlige hulveje, altså i længderetningen af kæmpespalterne. Ikke desto mindre var det meget svært at kæmpe sig frem på plateauet ved temperaturer på op imod 10 minusgrader og mod den kraftige, isnende østenvind, der gik til marv og ben. Østenvinden hvirvlede løsrevne klumper af skorpet sne op i en flimrende og klingrende leg, og dansede tæt om os og på afstand over den halvt oplyste overflade. Så godt som muligt beskyttede vi ansigtet med vores pelsvanter, fordi de jagende skorper af sne nemt flængede ansigtshuden. Hvis man fx under slædetrækningen faldt og tog fra med den ubeskyttede hånd i sneen, så fik man øjeblikkeligt hudafskrabbinger på grund af sneens skarphed. Det var således ikke kun mod kulden, men også mod den hårde sne, tilrådeligt at beskytte ansigt og hænder på bedst mulig måde.”

Mod øst foran os stod en ubevægelig sky på himlen, som spillede i alle regnbuens farver. Den stod så ubevægelig til trods for vinden, at vi i timevis – allerede lejlighedsvis i dagene forud - ligefrem kunne have den som sigtepunkt helt frem til teltplads 11. Vi hvilede os begge noget længere forud for den planlagte skitur, og Stolberg tilberedte imens alt muligt godt til at styrke os med.

Den 24. juli om aftenen startede vi, og løb på ski næsten uden pauser hele natten igennem mod den hylende østenvind og indtil den efterfølgende middag.

Indlandsisens beskaffenhed i det område, som vi havde gennemløbet, var følgende: Vi passerede lige efter hinanden 3 flade plateauer, hver 10-12 kilometer brede og adskilt fra hinanden af en stigning på 50-100 meter. Oven for stigningerne, som begrænsede hvert plateau, stødte vi hver gang på 10-20 spalter der strakte sig endeløst fra nord til syd, men for den største dels vedkommende dækket med broer af sne. Der hvor broerne var sunket i dybet kunne man tydeligt se indlandsisens lagdeling år for år. Isede og mindre tætte lag vekslede regelmæssigt med hinanden. Spalterne var i øvrigt ikke de bredeste, vi så; på tilbagevejen fra teltplads 11 fandt vi nogle, der havde op til 40 meters bredde.

Indlandsisen nåede her på vores fjerneste stop en højde på 1700 meter. Mod øst fortsatte stigningen på samme måde, så langt vi kunne se.

Midnatsholdt på indlandsisen

foto: Stolberg?

Alfred de Quervain på de fjerneste punkt foto: Stolberg?

Med vores sekstant tog vi nu en astronomisk breddegradsbestemmelse, Så lagde vi os til at sove på skiene et par timer. Derefter udførte jeg igen et antal iagttagelser af solen med henblik på bestemmelse af længdegraden, og vi tog et sidste kik hele horisonten rundt. Længst tid fæstede vi vores kik mod øst. At vi måtte vende om netop nu, hvor vi havde fri bane, hvor vi følte os stærke og foretagsomme! Surt, surt! – Vi måtte nødvendigvis se at komme igen!

Vi vendte om og løb på vores ski aftenen og natten igennem. Vinden havde allerede fuldstændigt udvisket sporene fra udturen. Jeg benyttede flittigt kompasset, og således kom vi den følgende morgen lykkeligt tilbage til teltet. Beregningerne viste senere, at vi havde passeret 100 kilometerpunktet, idet vi på dette fremstød havde tilbagelagt omkring 85 kilometer på ski frem og tilbage.

For den tilbageblevne Stolberg havde ensomheden og uvisheden måske psykisk været en ikke mindre præstation end at deltage i den anstrengende skitur. Han skrev i sin dagbog om ensomheden:

”Med de nødvendigeste instrumenter og tunge rygsække drog Quervain og Baebler den 24. juli kl. 9 om aftenen af sted på ski kæmpende mod en stærk østenvind. Vinden pressede sig hvæsende mod teltdugen og trykkede den kraftigt indad. Jeg stillede mine ski i teltet med spidserne mod hinanden, fordi de holdt uventet godt stand mod vindtrykket.

Nu sidder jeg mutters alene og kan nyde en ensomhed, som jeg ikke kan forestille mig mere uforstyrret i denne verden. Naturligvis ligger den overvejelse ikke fjern, om hvad der skal gøres, hvis de begge farer vild, eller en uforudset begivenhed forhindrer dem i at komme retur inden for den aftalte tid på to gange 24 timer. Jeg indstiller mig på at ventetiden kan forøges med et par dage, og først med udsigten til alvorligt proviantmangel at forsøge at følge ruten tilbage med den store slæde, som var bedst egnet til overgang af spalterne. Jeg lægger ikke skjul på, at sandsynligheden for at ende i en gletsjerspalte i forhold til en lykkelig tilbagetur gennem labyrinten af de tusindvis af truende farer i dybet forholder sig som 10 til 1. De måske stadig synlige opsatte landmærker udgør ingen sikkerhed. Skulle jeg have det lykketræf at passere igennem den smalle passage mellem søerne til depotet ved den fjerde teltplads, så ville jeg efter overvindelse af den efterfølgende gletsjerfare stå ansigt til ansigt med en mulig sultedød i forsøget på at søge vej ud af den fælde, som randbjergene udgør.

Dog, hvorfor gøre sig slige tanker? Sådan noget sker ikke, at Quervain og Baebler ikke finder vej tilbage til teltet. Jeg påbegynder altså fortrøstningsfuldt mine aflæsninger hver anden time, måler basistal, sover ind imellem og smelter en kedel vand til de fraværende, som må komme tilbage med en ørkentørst.

Sådan hengår 30 timer. Når jeg har noget at foretage mig uden for teltet, så har jeg den samme tavse ødemark rundt om mig, den samme ring af uendelighed, den hvide ørken, den blå himmel. – Tidligt den 26. juli fornemmer jeg et svagt råb, og derefter kommer Baebler til syne. Hans første ord er, som forventet: "Har De vand?" Og det var for hånden! Ikke længe efter kom også Quervain til syne. Begge havde opnået, hvad opnås kunne."

Jeg vil fatte mig i korthed omkring hjemturen. Vi valgte at gå en nordligere rute end på udturen for at lære indlandsisen overflade endnu bedre at kende. I to dage kunne vi udnytte vinden, som førhen havde blæst imod os, til at sætte sejl på slæderne. Derefter kom vi til et spalteområde, som gjorde brugen af sejl umulig.

Vores tolvte teltplads kaldte vi Indbrudspladsen, ikke fordi vi fik med indbrudstykke at gøre, men fordi den lå på et ubehageligt sted, hvor sneen øverst havde en hård skorpe, så man faldt hyppigt igennem uden ski på og sank i helt til hofterne i den pulversne, som befandt sig under skorpen. Fordi der under sneen skjulte sig spalter, som løb på kryds og tværs, var man aldrig sikker på om et "indbrud" kunne få tragiske følger, og blandt publikum gik (trods det officielle dementi) det rygte, at vi havde opstillet teltet over en skjult afgrund. En tanke som straks var egnet til at påvirke nattesøvnen for nogle deltageres vedkommende.

Der er endnu to særlige vanskeligheder på tilbageturen, som skal omtales: For det første måtte vi lade tilbageturen følge den tidligere rute fra den gamle teltplads 6 ved Sydsøen, fordi vi kun derfra ville kunne genfinde den eneste udvej gennem de tidligere nævnte kritiske områder længere mod vest. Det var en temmelig prekær sag at nå hen til teltplads 6 igen gennem alle spalterne på strækningen fra den nye tilbagevej. En overgang så det ud som om, at indlandsisen virkelig ikke ville slippe os fri. Det var på strækningen mellem teltplads 6 og depotpladsen. Overgangene over de mellemliggende seracrygge var næsten ikke til at finde, og uden mine omhyggelige kompaspejlinger på udturen havde de været umulige at finde. Denne strækning, som havde taget os to dagsrejser på udturen, tilbagelagde vi denne gang i et stræk. Selve depotet havde vi nok heller ikke genfundet uden stort tidstab, hvis ikke det var fordi den Schweizerfane, vi havde anbragt der, stadigvæk blafrede og vinkede os i møde. Det var kærkomment at finde tilbage til depotet. Allerede den næstsidste lejrplads havde vi lidt patetisk døbt Hungerpladsen, fordi vi der havde opbrugt vores sukker, kiks og mælk. Jeg skrev følgende i min dagbog om denne seneste vejstrækning:

"Das war eine Nummer!" (Frit oversat: Det var et knald!) – for at bruge Stolbergs udtryk. 24 timer undervejs. – 3 seracrygge overvundet i roligt tempo; små pauser med Pemmikan og overvejelser over kompaskurser, og om indlandsisen igen ville lade os slippe ud. Indgangsporten var svær at finde, men udgangen endnu sværere. B. bevarede sit gøre humør; det skal godskrives ham. Jeg rekognoscerede en stor strækning over seracryggen og ned på den anden side. Mange gange var muligheden for passage kun en halv meter – men det gik. Det "flade" ved seracryggens fod var slemt. B. alene med den lille slæde kom kun vanskeligt fremad. Halvejs ønskede han forståeligt nok afløsning. Så fik jeg den lille (slæde). Denne djævel i slædeskikkelse! Hvor den kan vælte, gør den det. Hvor den ikke burde kunne, gør den det alligevel. Kører fast med forenden ved enhver

lejlighed, rammer mig pludselig bagfra på benene og bliver trodsigt stående. Det er til at skriges over.

En anden vanskelighed på hjemturen bestod i at isens overflade ved randzonen i mellemtiden var blevet endnu mere ujævn og smeltevandsrenderne endnu mere dybe.

Vejen mellem depotpladsen og isranden står særligt stærkt i erindringerne hos os alle. Vi havde lagt ruten lidt nordligere for at afkorte den.

Undervejs på indlandsisen

foto: Stolberg?

Det var også en kortere rute, men kedelig var den ikke, selvom der ikke var mangel på kedelige episoder. Til begge sider væltede slæderne med den tunge last i vandhullerne, foran og bagved rutsjede slæderne ned i smeltevandsrenderne. Især med den lille slæde, som ikke besad sin storebrors slangeagtige smidighed, var det til at blive tosset over. Vi kom ligefrem til at hade den, hvilket kom til udtryk i allehånde øgenavne. Jeg frygter, at vi på det tidspunkt nåede til eller endda udover grænsen for et sømmeligt salonfæhigt ordvalg og det til trods for, at vores personlige omgangstone i løbet af ekspeditionen havde forbedret sig mærkbart. Om dette har jeg allerede den 27. juli noteret: "Vi er nået frem til en mere imødekommende og fremfor alt mere forsigtig tone imellem os: "Måske." "Formoder De ikke?" "Hvad mener De til det?" "Vi har måske misforstået hinanden?" Og så igen den rosende bedømmelse: "S. udtrykte sig for resten altid på den måde."

Selv under det værste pukkularbejde, hvor vi udmattede og forpustede lå hen over slæderne, bevarede vi vores humor. Vi opdeltede for eksempel på Stolbergs foranledning smeltevandsrenderne i 2-mandsgrave og 3-mandsgrave alt efter, om vi skulle være to eller tre til at bugsere slæderne over.

Den 1. august var vi igen nået frem til isranden. Det var for os en surt fortjent hvile- og festdag. Stolberg beskriver sit indtryk på følgende måde:

Søndag den 1. august kl. 5 om morgenen nåede til den yderste kant af indlandsisens, og vi blev grebet af noget nær en højtidsstemning, da vi for sidste gang slog teltet op på selve isen, og på den stejle skråning højt over en smeltevandssø lød vores høje råb ved synet af det første tegn på genkomsten af organisk liv. Nu lå den vide, smukke verden sig for vores fødder. Bjergkulisser på bjergkulisser hævede sig i blålige farver mod vest helt ud til Baffin Bugten. De høje bjerge på Agpat øen og Nugsuak (Nuussuaq) halvøens lange alpekæde med den gevaldige over 2000 meter høje Kilertinguak hilste os. Den blålige Sermilik Fjord, der skubbede sin hvide isbjerge vestud mod det åbne hav, hilste venligt op til os. Ganske nær ved os hævede den sorte silhuet af Ainuk sig, som med sine mægtige snefrie vægge er den tavse hersker i denne ensomme, men dog uendeligt storladne verden. Nu kom også det store øjeblik, som jeg hemmeligt i 4 uger havde glædet mig til. Officielt havde vi ikke taget en eneste dråbe alkohol med os; i hvert fald vidste Dr. De Quervain og Dr. Baebler intet derom, og så meget desto større var derfor overraskelsen, da jeg lod en kvart

liter rom, som jeg i al hemmelighed havde haft hos mig, komme til syne. Denne rom gav os mulighed for at lave 6 glas hhv. kopper tilmålt grog og med denne drik og med to cigarer og en cigaret, som jeg ligeledes hemmeligt havde opbevaret i en konservesdåse, fejrede vi nu en kort sejrsfest, der ved et smukt tilfælde uformelt kunne forenes med "Schweizer Bundesfeier", som også falder på 1. august.

Vi kunne tillade os at give udtryk for, at vi havde opnået, hvad der under de givne omstændigheder var muligt. Bag os havde vi 26 dages trækken med slæde og 250 km. Afkortningen af omfanget af vores fremstød, havde samtidig gjort det videnskabeligt interessant. Vi havde fundet ud af, at isens overflade var afhængig af undergrundens beskaffenhed på en meget længere strækning end hidtil antaget. I 80 km's afstand fra isens rand fandtes stadigvæk enorme spaltedannelser, hvor Nansen i sin tid havde fundet de sidste spalter i en afstand af 40 km fra isens rand ved vestkysten og 15 km ved østkysten.

Vi blev enige om, at Baebler efter eget ønske skulle blive ved teltet ved isens rand, for at efterkontrollere faunaen i de tilstødende fjeldområder. Stolberg og jeg skulle gå hurtigt ned til fjorden belæst med soveposer og andet for at få kontakt med kajakfolkene. Vi havde travlt, fordi vi skulle nå de planlagte målinger på Karajak Nunatak inden dampskibets afgang fra Umanak.

Afløbet fra smeltevandssøen adskilte os endnu fra det isfrie land. Vi fandt et vadested, bandt kronometeret om halsen og passerede på denne måde den omkring 20 meter brede og temmelig kolde flod, som stadig adskilte os fra den genvundne isfrie grund. Så nøjsom denne jord end var, så gjorde den alligevel et livsbekræftende indtryk på os med sine valmuer og kæruld.

Nede ved fjorden fandt vi depotet intakt; kun sækken med 50 pund skibsproviant manglede. Grønlænderne havde åbenbart manglet proviant til tilbageturen og havde taget alt med. Op af en kasse stak også 2 breve fra Jens Fleischer, som kajakmændene havde efterladt. Det sidste var temmelig bekymrende for vores videre skæbne. Hvorfor var der nu ingen kajakker på stedet? I det sidste brev stod der også noget om sygdomsudbrud blandt grønslænderne. Det kunne være skæbnesvangert for os. Foreløbigt gjaldt det om at vente. Vi slog det telt op, der var forblevet i depotet og forsøgte først af alt at få noget søvn. Luften var mild og myggenes tid var forbi, så vi lod teltet stå åbent, så vi kunne skue ud over landskabet.

Her oplevede jeg noget ubehageligt: hver gang jeg vågnede, befandt jeg mig midt i et landskab af is. Ainuks høje vægge, den nære klippe, toppene af gnejs, jorden foran teltet: alt var truende is. Jeg gik ud af teltet og stak fødderne i det kolde vand; endelig forsvandt synerne. Men hver gang jeg igen vågnede og så ud af teltet, så var islandskabet der igen. Forgæves gned jeg øjnene; forgæves søgte jeg med min forstand at overbevise mig om det modsatte ved at forestille mig klippernes rødbrune farve og de grønne flader af græs. Intet hjalp, før jeg igen gik ud af teltet og rørte ved jorden og klipperne. Først nu mærkede jeg, at udfordringerne de sidste dage og uger var gået til grænsen af det menneskeligt mulige. For mig måske mere end for de andre, fordi bekymringerne og ansvaret for, hvordan vi skulle komme igennem ekspeditionen overordnet set alene var mit, og fordi jeg for det meste kun havde fået fire til fem timers søvn; to timer mindre end de andre. – Ishallucinationerne forfulgte mig længe efter på dampskibet. Selv skibsskruens vibrationer og berøring af kahyttsvæggen kunne om natten mange gange ikke overbevise mig om, at vi ikke sad fast i en spalte i isen. Så længe vi havde været på farten, havde jeg været rolig og sikker på mig selv.

I vores ventetid vendte vinden sig fra sydøstenvind til nordvestenvind og vandet i fjorden steg indtil det nåede vores telt, som var rejst på stranden. På samme tidspunkt var et kæmpe isbjerg drevet ganske tæt på. Det var et ubehageligt naboskab, fordi det ikke så ud til at være i ligevægt, og hele tiden bragede mindre dele af isen og styrtede i vandet. Hvis isbjerget så nær vores telt ved højvande kom ud af ligevægt og tippede fuldstændig omkuld, så ville vores telt helt sikkert blive oversvømmet af flodbølgen (en tsunami). En sådan overraskelse mens vi sov, ville være betænkelig. Vores bekymring var ikke ubegrundet. Næste dag mistede isbjerget fuldstændig sin balance og gav sig til at vælte. Jeg stod netop udenfor lidt længere væk fra strandbredden. Det knækkede sammen og tordnede, skummet rejste sig på fjorden; den hidtil helt synlige isvæg forsvandt i vandet og de hidtil dybest liggende dele rejste sig op som en ny ø. En høj flodbølge løb mod stranden. Stolberg, pludselig afbrudt i sit forsigtige forsøg på at bade, greb sit tøj og søgte op i højden, og jeg for i vild galop til teltet og hev rygsækkene med vores kostbarheder, notesbøger og kronometre ud. Heldigvis var det på det tidspunkt laveste lavvande, og isbjerget svømmede snart længere ud igen, så flodbølgen kun efterlod nogle isstykker og en stor mængde tang foran vores telt. Således forfulgte indlandsisen os også efterfølgende.

De strandede isskoser kunne efter forholdene have været særdeles velkomne, fordi de kunne give os drikkevand. Hvis det ikke havde været for vores kilde, så havde vi kun kunnet finde isskoser efter lange klatreture eller en temmelig lang kajaksejads til en lakseelv. En af grønlanderne fra vores første mandskab var altid forsvundet hemmelighedsfuldt og kommet tilbage efter 10 minutter med det herligste drikkevand. Fra ham erfarede jeg, hvor kilden befandt sig. De senere tilkomne kendte den ikke, og jeg var derfor overordentligt stolt over for en enkelt gangs skyld at være den vidende overfor grønlanderne.

Fra skrænten gik man op til en kæmpe lavbevokset klippeblok ved hvis fod der klyngede sig et krat af dværgbirk, som strakte sig op ad klippeskråningen, og ved sin frodighed forrådte den vandrige undergrund. Vandet selv så man intet til, kun en stille klukken, en klukken der lød under klippen og inviterede til at bøje sig ned til man under klippeblokken kunne se et naturligt vandfyldt hulrum, der på usynlig måde skjulte sig der. Grønlanderne var lydhøre og lo, sikkert ikke kun fordi de fandt det nemt, men også fordi de morede sig over hemmeligheden og kildens venlige klukken.

Hvorfor så megen ståhej over en kilde tænker måske min læser, som er vant til brønde og vandledninger. Men som så meget andet havde vi lært den fuldstændige afhængighed af naturens følsomhed. Den var en veninde, som vi havde et personligt forhold til. Med illsomme skridt gik man som til sin elskede for at lytte til hende. Man sagde til hende: "Kære kilde", og hun svarede med sit enkle og trofaste sprog. Og med varm taknemmelighed, næsten med en religiøs fornemmelse, gik man fra hende. Den som vil filosofere dybt over forholdet mellem mennesket og naturkræfterne, og den måde hvorpå overordnede tankegange og forestillinger om naturen opstår, skal ikke gøre det i sit studerekammer. Det lærer man sammen med os på isen og ved kilden.

På andendagen i styrtregn ankom kajakerne endelig. På grund af stormvejr havde de ikke kunnet tage af sted, og nu måtte de også vente sammen med os på grund af uvejr. Vi tilberedte alle de herligheder, vi kunne finde til dem, og de indbød os til deres sorte kaffe, som de havde brygget i en tør sprække i fjeldet trods storm og regn. Da vejret blev lidt bedre, bad de om min kikkert, inspicerede havets tilstand ude i fjorden og sagde så: "Imara ajungilak", og begav sig så på vej med et brev til Jens Fleischer, hvor vi kort meddelte ham vores succesfulde tilbagekomst og bad om at få tilsendt et skib. Allerede den efterfølgende nat lød der skud ude fra fjorden: Jens Fleischer kom i egen person og hans første nervøse spørgsmål var:

”Hvor er den unge mand? Er han død?” Den unge mand var Baebler. Ingen i de to kajaker havde set ham sammen med os, og havde derfor bragt den efterretning til Ikerasak: Baebler er omkommet på indlandsisen. Det havde forskrækket den nervøse Jens så meget på trods af mit brev, at han tog af sted i egen person. Ud over sin ængstelse, medbragte han to røgede laks - et herligt måltid. I de følgende dage blev vores lejrplads meget befærdet. Båden med bærere til hjemtransporten ankom, og efter at Stolberg sammen med dem var draget mod indlandsisen, så ankom sågar lægen i Umanak, Dr. Berthelsen i egen person på et kort besøg, fordi han også havde hørt om den formodentlige ulykke og desuden interesserede sig for lakseelven, der udløb ikke langt fra fjordens bund.

Jeg deltog for en stund i laksefangsten. Laksene, der stod bag et dels kunstigt, dels naturligt værn af sten, kunne man fange med hænderne med den risiko, at man i kampen med det store slimede dyr kunne miste sin ligevægt på de glatte sten og falde i elven.

Desværre skulle motorbåden afgå, før Stolbergs kolonne var tilbage fra isen. Han fortalte følgende - til dels tragikomiske historie - om de besværligheder, han havde været udsat for:

”Det var midnat, da jeg med mine 6 mænd og 2 piger ankom til den flod som adskilte plateauet fra indlandsisen. Isskrænten ragede med sine seracs som kronede tinder højt mod himlen som en by beskyttet af morænevolde og floden som voldgrav. Da mine folk på lang afstand fik øje på teltet oppe på isen, blev de meget lidt motiveret ved tanken om, at de skulle der op. Og nu da den temmelig brede flod, som jeg klogelig havde fortiet, dukkede op som forhindring, så blev de grebet af en berettiget indignation over den tiltænkte opgave: ”Ajorpok”, ”Ajorpok”, dette udbrud lød enstemmigt, samtidig med at de vægrede sig ved at gå blot et eneste skridt videre. At skulle vade gennem en 25 meter bred flod ved en temperatur på flere grader under nul, og som på grund af den skærende østenvind ville føles som under 10 grader ved vindstille, for derefter at klatre op ad en stejl isskråning før det egentlige arbejde kunne begynde; den situationen var under ingen omstændigheder særligt indbydende.

Halvt om halvt havde jeg forventet denne strejke og forberedt mig på den. Jeg tog således mine pelsstøvler af og gik uden videre over floden, idet jeg forsøgte at bevæge mig i et hurtigt tempo. På den anden side - i læ bag en stor moræneblok - trak jeg igen støvlerne på så hurtigt som muligt for ikke at få forfrysninger i fødderne, tog en flaske akvavit op af rygsækken og en 50 øre seddel af pungen og svingede lokkende med flasken og sedlen for ved denne dobbelte trolddom at bevæge det ”fjendtlige hold” til at overskride Rubicon. Og trolddommen virkede! Som den første blev den stærke Elias overtalt til at følge mig, og han fik sit fortjente glas og 50 øre. Dette rosværdige eksempel og den ærligt tildelte belønning foranledigede at Johann og den evigt hostende gjorde det samme. Vi 4 steg nu op ad den glatte isskrænt, hvor ejerskabet af et fodjern - det andet havde jeg mistet - frydede mig, og vi nåede ”cuperk” (tupeq = telt) som stadigvæk var godt forankret mellem de to slæder. Teltet var selvfølgelig sunket dybt ned i isen, men indvendig stadig i den fine orden, som Baebler nogle få dage forinden havde forladt det i. Udleveringen af en dåse kondenseret mælk og forskellige chokoladestykker af det i teltet forhåndenværende proviant begejstrede og rørte grønlanderne i en sådan grad, at de nu med ildhu gik i gang med bjergningen. Da vi 4 havde brugt en betragtelig tid med enkeltransport, idet næsten hver eneste genstand skulle bringes ned fra isen for sig, og det tog et kvarter for hver enkelt genstand, så parlamenterede jeg med støtte fra de tre andre på ny med de ”fjendtlige” mænd på den anden

side af floden. Barnad, den store spøgefugl og den stærke dværg blev overtalt. Men på Thomas, som mindede mig livagtigt om et ungdomsbillede af Ferdinand Feiligrath, og som vi herefter kun kaldte for Ferdinand Feiligrath, prellede fortsat hver eneste appel virkningsløst af. Denne lyriker foretrak at blive på den anden side floden hos pigerne, som jeg forlods havde dispenseret fra at deltage i arbejdet med at nedbringe udrustningen, hvilket de takkede for med gentagne ærligt mente "krujanak" (Qujanaq). Freiligrath (Thomas) sad på hug på den frosne jord, og så vidt muligt i læ for vinden bag store klippeblokke sammen med sine damer for at nyde sit *otium sine dignitate* og for med velvilje at følge vores anstrengelser.

Vi 6 pakkede nu hele lejrudyret på de to slæder, som vi forsigtigt i reb lod glide ned over isen mellem Scylla og Charybdis ad to omgange. Til venstre for skrænten truede en issø, til højre sprækker og viltre seracs. Når en slæde ved et uheld kom ud af kurs, så stemte jeg som en 100 kilo tung bremseklods imod, og det var tilstrækkeligt. Det var endnu engang beundringsværdigt, hvordan grønlanderne igen beviste deres behændighed under denne vanskelige transport.

Efter nogle timer var alt løsoret bragt ned for foden af isskrænten. Så fulgte passagen af floden. Begge slæder blev placeret i forlængelse af hinanden og udgjorde et 6 meter langt stativ, hvor skiene blev anvendt som mellemstykke. På denne improviserede lastrampe blev telt, rygsække osv. en ad gangen nu fragtet over, og til sidst blev Elias – desværre iført min reserve pelsstøvler – og Johann sammen fragtet over vandet til nogle af de større sten på den anden bred, hvor endelig Ferdinand Feiligrath greb til og var så venlig at modtage genstandene med de tørfodede pigers hjælp. Klokken var 5, da jeg lettet kunne puste ud, fordi alt var fragtet over og floden endegyldigt besejret. Vi slog nu teltet op på den sparsomt mosbevoksede jord. I teltet kogte jeg en stor portion suppe, som Ferdinand Feiligrath gjorde et hæderfuldt indhug i, og derefter sov vi alle 9 en velfortjent søvn liggende malerisk hulter til bulter, mens en strålende sol udenfor steg højere på himlen og ombølgede indlandsisen med sine stråler."

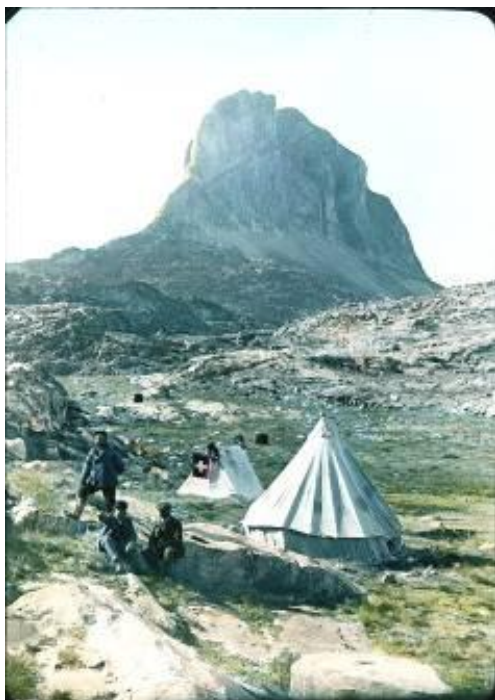
Da vi den følgende dag alle igen var samlet nede ved kysten, gik det op for os, at der ikke var plads i båden til tre af os. Derfor besluttede vi, at jeg sammen med to grønlandere skulle gå over land til Ikerasak. Det var et ubekendt fjeldområde, som af grønlanderne blev skønnet til at udgøre en vandretur på 24 timer og for enden, ville vi være adskilt fra Ikerasak af et stykke fjord. Men det ubekendte lokkede, og jeg har en levende og flot erindring om denne vandretur, som ganske vist også havde sine besværligheder, fordi vi milevidt stødte på lumske forgrenede søer og bugter, som vi måtte gå uden om, klatre ad stejle fjeldvægge; derimellem stødte vi også på rigtige blåbærområder. Min ledsager Feiligrath smilede helt op til ørene af henrykkelse. Også fanebæreren Barnad Poulsen, kaldt aben, en livlig fyr der var ikke til at bringe ud af godt humør, bad ofte med betydningsfuldt blik om tilladelse til at plante banneret ved siden af en meget lovende busk. Det var allerede den 7. august. Vi vandrede i midnatsdæmringen over et plateau, som hævede sig op imod et pas, der på den anden side faldt stejlt ned mod Ikerasak. Men indtil vi kom op til passet! Disse pinsler i Dantes helvede.

Der, på den anden side af denne smukke sø, som igen tvang os til en omvej, der vinkede passet til os. Endelig har vi nået det; vi står i passet. Men nok engang ligger der en sø foran os, og først derefter kommer det virkelige pas. Tålmodighed! Alt har en ende, og – så er vi oppe!

Ak nej: Foran os er to søer, der godt nok spejler nattehimmelen forunderligt lyst, men som tvinger os fra den venstre til den højre side af dalen og derfra op til passet...

Jeg vil dog ikke underholde mine læsere med alt, hvad passet til Ikerasak påførte os. Selv den ukuelige munterhed hos Barnad Poulsen truede med at dø ud.

Ikke desto mindre var passet en oplevelse. Bernad udbød fra sit inderste hjerte: "kajanapatlara" (qujanaqaarmi, qujanarsili, qujanassusia - Gud være lovet). Jeg forestillede mig det store Halleluja fra Händels Saul. Barnad, som var begyndt med at fløjte en amerikansk sømandsvals, gik pludselig over til en lovsang fra den grønlandske kirkeliturgi, da omstændighederne synes passende for det. Dette uventede spring i tema var urkomisk. Men vi var endnu ikke i Ikerasak. Der lå et stykke fjord imellem. Vi forlod os på en gængs kommunikationsmetode i Grønland og antændte et stort bål med mest mulig røg af indsamlet dværgbirk midt på skrænten. Vi behøvede ikke at vente længe. I Ikerasak så man røgen og sendte straks en båd, og to timer senere var vi derovre hilst velkommen af hele bygden og kammeraterne fra Sermidlet (Sermilik), som var ankommet to timer tidligere med båden. Med dem var også Dr. Arnold Heim fra Zürich, der var færdig med sine undersøgelser af kulminen på Nugsuak og var stødt til os for i den sidste del af sit ophold om muligt sammen med os ved Karajak Nunatak at bestige indlandsisen, som han endnu ikke havde taget i øjesyn. Han havde indtil nu ikke fået et godt indtryk af grønlænderne. Det hang sammen med, at han under sit kortere ophold i kulminen ved Karsuarsuk (Qaarsuarsuak) næsten kun havde været i nærmere berøring med nogle, som også efter andres udsagn, ikke repræsenterede dette folk på en god måde. Derfor var han først ganske overrasket over, hvordan vi så på disse folk, og han tilsluttede sig inden længe vores holdning og var glad for at lære grønlænderne at kende fra en anden side.

Baebler, de Quervain og Stolberg i Ikerasak foto: Heim

Ikerasak 2011

foto: Torm

Den følgende dag var det søndag; vi hvilede, åd og drak. Vi inviterede Heim til at spise morgenmad i vores telt, var derefter gæster hos ham – æblesyltetøj og havregrød gjorde indtryk på mig – og deltog til sidst i bordets glæde hos Jens Fleischer, hvor vi medbragte en stor gryde kakao. Guldrandede tallerkner,

rensdyrsteg og brunsviger bagt af fru Fleischer er kendetegnende for vores erindringer derfra. Brunsviger i Ikerasak! Men dagens nydelser var endnu ikke slut. Der var også et offentligt kaffebord i det fri, hvor hele bygden deltog. Vi sad i græsset i den lune sol – i Ikerasak vokser der nemlig rigtigt græs – og ønskede, at denne dag, denne luft, dette landskab, den fredfyldte stemning ingen ende skulle tage. Vores arbejde var dog endnu ikke fuldt ud gennemført.

Vi hørte i Ikerasak, at mundingen til den Lille Karajak Fjord stadigvæk var tilstoppet af isbjerge. Der gaves ingen anden vej for udførelsen af vores plan end at sejle til Akulioserusersuak (Akuliaruserssuaq) bugten, hvor vores Andreas Andreassen havde ladet sit sommertelt blive stående og derfra bære alt udstyr over fjeldet til bosættelsen i den indre fjord (Qarassaq), og derfra sejle med kajak over fjorden gennem isen til Karajak Nunatak. Antallet af deltagere måtte af hensyn til overfarten med kajaker begrænses mest muligt. Stolberg var parat til at forblive i Ikerasak og overgive sin plads i båden til Heim, da denne tilbød i Stolbergs sted at fotografere og være mig behjælpelig med vores fotogrammetriske optagelser. Vi tog kun det nødvendigeste med, frem for alt det stereofotogrammetriske apparat. Netop da vi - efter en kaffepause hos Andreassen – var i færd med at begynde vandringen over fjeldet kom en kajak roende og der blev på lang afstand råbt: "Umiarsuit!" Ak og ve! Det betød, at "den store skindbåd", dvs. dampskibet allerede var kommet til Umanak. Snart efter fik jeg overrakt et papir, hvor der stod, at vi skulle være i Umanak senest lørdag. Vi besluttede os til for trods dette at gennemføre vores forehavende; men det blev under alle omstændigheder forjaget. Det var bemærkelsesværdigt, at vi på denne vandring, der igen førte over bjerg og dal og forbi små søer, af og til virkelig kunne se noget i retning af spor af en sti – et overraskende syn i Grønland. Denne rute over fjeldet blev åbenbart benyttet temmelig ofte. Ligeså bemærkelsesværdigt var den behændighed, hvormed min kajak af én mand blev båret over alle forhindringer. Når vi kom til en sø, sad han straks i kajakken og roede over og tog derefter igen båden på hovedet.

Grønlænderne i Karajak Fjord fandt vi i en bedrøvelig tilstand. Pavia, familiens overhoved, havde været syg i længere tid, så det stod knapt til med føden. Vi kunne kun hjælpe ham lidt, da vi ikke selv havde medbragt noget overflødigt. Også teltet havde vi efterladt. Men vi havde i det mindste vores soveposer, mens vores grønlandere ikke medbragte noget som helst. Vi gav de kvindelige bærere vores jakker til brug for natten, og de blev modtaget uden takkende komplimenter. Vidunderlige land! Vidunderligt i kraft af simple manerer og stor natur:

Foran os lå Karajak Fjord overstrøet med isbjerge og små stykker af is, overfor hævede den stejle væg af Karajak Nunatak sig og langt mod øst flød den Lille Karajak isbræ fra det grænseløse hvide ud i fjorden.

Selv underholdt vi os til langt ud på natten med at fortælle om alle mulige oplevelser med hunde, og vi grinede os halvt til døde. Forgæves bad jeg om skånsel fordi jeg inderst inde følte, at aftensmåltidet kom i fare. Mellemgulvet kunne ikke holde til mere – da skete det – til skade for den gode mad. Skade? Den syge Pavia's magre hunde havde ikke omsonst på afstand fulgt alle vores bevægelser. Som et lyn var de der, og intet gik tabt. I løbet af natten blev jeg vækket af min tomme mave, og da jeg så, at damerne frysende i det fugtige græs tæt omklamrede hinanden, gav jeg dem også mit tæppe. Jeg tror, at det var denne hændelse, der resten af tiden sammen med eskimoerne gav mig kælenavnet Nikodemus (" Men Nikodemus kom ved nattetid..."), hvor jeg hidtil ikke helt i overensstemmelse med kendsgerningerne blev kaldt "den ældre", formodentlig fordi jeg sædvanligvis førte ordet ved forhandlinger. Baebler havde kælenavnet Daniel. Jeg ser det i sammenhæng med, at han havde været erklæret død ("Daniel, lever du endnu?"). Grønlænderne er

nemlig særdeles bibelstærke. Stolbergs kælenavn havde intet med biblen at gøre; på grund af hans påfaldende gule bukser blev han kaldt Kusse (en fugl med gule ben: kussak = stenpikker).

Qarassap Imaa. Bopladsen med udsigt til den lille Qarajaaq isbræ foto: Heim

Om morgenen sammensatte Andreas Andreasen, sønnen Hansi og den værdige Pele Therkelsen to kajakflåder af hver tre kajaker, der på skrå var bundet bagved hinanden. I den ydre kajak sad grønlænderne og roede, og på den midterste sad vi med instrumenterne. Mere præcist formuleret, sad jeg snarere i vandet end i kajakken og sukkerforrådet, som jeg havde medbragt i min frakkelomme som eneste proviant, fandt jeg bagefter forvandlet til en saltsød bryg, som krævede stor overtalelse og sult for at blive indtaget. Men det var småting. Det gik os mere på, at vi ofte skulle ganske nær forbi faldefærdige isfjelde, som vi ikke brød os om. Min foran siddende grønlænder interesserede sig for det ansigtsudtryk, jeg satte op, når vi passerede forbi. Diagnosen var tilsyneladende tilfredsstillende. Det tog næste tre timer før det lykkedes os at komme frem til Karajak Nunatak. Vi klatrede op på toppen af nunatakken og så den vældige Karajak isbræ ligge foran os; vel nok den største producent af isbjerge i Grønland. Det gjaldt om at opmåle isen tilstand på nunatakkens sider. Vi havde jo slæbt det kostbare apparat med til dette formål. Denne første dag skulle anvendes til rekognoscering efter en god standplads og til at finde et anknytningspunkt til Drygalskis målinger. Der var kun den følgende dag var tilbage til målingerne. Ellers risikerede vi ikke at nå skibet i Umanak. Endnu et bittert afkald måtte gøres. Vi havde sat os Rensdyr Nunatak som mål. En besøg på denne endnu ikke betrødte klippeø omringet af is havde den største zoologiske og botaniske interesse. Men de fotogrammetriske målinger kunne ikke undlades. Derfor måtte jeg med blødende hjerte give afkald på et fremstød til Rensdyr Nunatak. Baebler stod imidlertid fast på at gøre det på egen hånd, og han var også manden, der kunne gøre det, hvis det overhovedet var muligt på så kort tid. Jeg måtte ikke holde ham tilbage. Sagen var dog alvorlig nok til, at vi skriftligt aftalte – det var tirsdag eftermiddag – at han skulle være tilbage senest torsdag formiddag. I modsat fald måtte vi antage, at der var sket ham noget, og træffe alle de passende forholdsregler. Med bekymring så vi ham gå af sted. Heldigvis lagde vores arbejde snart beslag på vores fulde opmærksomhed.

Efter at vi havde fundet en standplads for opstilling af måleapparatet og ved Andreas Andreasens hjælp også havde fundet Drygalski's observationshytte, vendte vi tilbage til fjorden. Heim forblev natten over på nunatakken forsynet med min sovepose og sammen med den muntre Hansi Andreasen, mens jeg denne

gang roede alene tilbage over fjorden i min egen kajak og ikke forsmædeligt på kajakflåden, for at afvente bærerne, som havde taget turen over fjeldene nok engang. Det var naturligvis ikke muligt at konkurrere mod Andreas i kajakroning, og jeg generede mig ikke for fra tid til anden, når mine arme ikke kunne mere, at lade mig trække med slæbetov. Ligesom om morgenen var der enkle ubehagelige passager af isbjerge, som blev gennemført i forøget tempo af Andreas, og hvor jeg også livligt svingede den tobladede åre.

Næppe var vi ankommet på den anden side, før et af de isbjerge, som vi lige havde passeret, med et tordnende bulder brød sammen og bragte fjorden vidt omkring i oprør.

Vel fremme betænkte Madame Pavia mig med en pragtfuld portion blåbær. I parentes bemærket er det ikke vores *Vaccinium Myrtillus*, men *Vaccinium Uliginosum*, der også forekommer hos os, dog med en fad smag, men som er bedre her i Norden og smager fortræffeligt.

Jeg stiftede bekendtskab med familien Pavia's afkom. De var forfærdeligt pjaltede, "men" – som det midteuropæiske borgerskab ville udtrykke det – af gode manerer. Det lønner sig vist at fortælle den lille historie, jeg oplevede med dem. Som alle store og små børn i Grønland, betragtede de det også som en pligt at kaste med sten mod hvert et dyr på jorden – det kunne ikke være andet. I mangel af levende væsner øvede de sig mod et andet mål. Jeg ændrede øvelsen til en fugleskydning, idet jeg udsatte et halvt sukkerknald som præmie for hver træffer. Begejstringen steg, og det varede ikke længe før den største dreng som forventet traf målet. Jeg gav ham præmien; han gav den imidlertid videre til en 5-årig purk med den erklæring, at den lille havde kastet sin sten et kort øjeblik før ham og derfor havde truffet målet først. Det må have drejet sig om et halvt sekund. Det var undgået min opmærksomhed. Man må betænke, hvad et stykke sukker betyder for en grønlander i Karajak Fjord. De ville meget gerne have sukker. Men historien er endnu mere moralsk end som så. Jeg måtte nemlig nedlægge mit dommerembede for at gå bærere i møde oppe på fjeldet. Da jeg efter en times tid kom tilbage, løb den før omtalte dreng mig i møde og overrakte mig de tre tiloversblevne halve stykker sukker, som jeg havde ladet blive liggende hos børnene og for længst glemt alt om. Naturligvis fik han dem tilbage. Jeg opfordrer alle forfattere af moralske skrivelser til at trykke denne historie om Pavia's brave søn. Den fortælling har det sjældne fortrin, at den er sand.

En af bærerne havde et bundt breve med til mig, som var ankommet med dampskibet for til sidst at blive fragtet hertil som kajakpost. Jeg læste dem begærligt i midnatsdæmringen, mens grønlanderne forlystede sig med at brygge kaffe. Karen, perlen blandt alle bærerne, havde bragt mig den første kop, og jeg viste dem stolt mit brevbundt: "Fra folk i mit land", lod jeg dem forstå, og betonedede at jeg selv havde en udefinerlig følelse af, at Grønland fremover også vil være en lille smule "mit land". "Nu kommer du snart igen tilbage til menneskene" (lig med midteuropæerne), stod der i de første breve, som jeg fik i hænderne. Og ja, at jeg åndeligt og materielt hørte hjemme under den 46. breddegrad, det var klart.

Og dog: "Til menneskene!" Fortjente de, som jeg her var omgivet af med deres umiddelbare væsen ikke i lige så høj grad, ja snarere, at blive benævnt mennesker? Selvom om det måske fra begyndelsen havde været min fejl ikke at påskønne de fordringsløse beskedne livsformer, så var det ikke gået mine ledsagere anderledes: Alle havde svært at nærme sig disse folk – på grund af deres fordringsløse menneskelighed. "Inuit" (Menneske), sådan benævner de sig selv. Vi europæere er "Kavdlunat" (qallunaaq), frit oversat: Komplerede maskiner, hvori der måske et eller andet sted gemmer sig et menneske, skjult i konventionernes maskineri.

Efter to timers søvn vækkede jeg Andreas Andreasen, og vi roede igen over fjorden med de manglende instrumenter. På Karajak fik vi en anstrengende dag. Heim delte sine aktivitet mellem at hjælpe mig og tage nogle billeder med sine tillærte fotografiske færdigheder. Om aftenen stødte Baebler igen til os. Grønlænderne var naturligvis først til at opdage hans blafrende banner. Vi lod alle apparater stå og løb ham i møde lykkelige over at se ham igen velbeholdent. Han havde forsøgt det mulige og var også trængt et langt stykke frem mod Rensdyr Nunatak. Men da det var stormet afsindigt op kunne han ikke nå frem på så kort tid. Baebler gav selv følgende anskuelige fremstilling af sit fremstød:

”Trods den advarsel, som den gamle grønlander Andreasen med en afværgende håndbevægelse havde råbt til mig, da jeg tog afsked med kammeraterne: ”Sermerk ajornakrak” (Det er umuligt at krydse bræen), begav jeg mig ved godt mod og forhåbningsfuldt af sted. Jeg var jo bekendt med grønlandernes frygt for indlandsisen og tillagde derfor ikke hans ord nogen betydning.

Det gik raskt opad langs højre kant af Karajak isbræ, over afrundede klipper, moræner, bække der strømmede ud fra randsøer, over glatslebne, ja, glatpolerede klippepartier mod det hjørne, hvor Drygalski steg op. Brændende af begær efter at bestige denne genstridige og indtil nu jomfruelige Rensdyr Nunatak tog jeg kun korte pauser under hvilke jeg med Stolbergs udmærkede kikkert mønstrede gletsjerens ca. 10 km brede virvar af spalter. Hver gang det samme syn. Randzonen synes ikke at byde på alvorlige vanskeligheder for en passage, men det viste mørkere striber, der løb i gletsjerens længderetning. Jeg genkendte godt dette syn; det betød stærkt forrevne områder og store ujævnheder i gletsjerens overflade. Fra turen på indlandsisen huskede jeg, at sådanne områder med gentagne spalter kun udgjorde en alvorlig hindring for slædekørsel, men ellers var forholdsvis lette at krydse for den erfarne gletsjervandrers. Alligevel undervurderede jeg ikke vanskelighederne og fornemmelsen af, at disse områder kunne tvinge mig til tidsrøvende omveje, hvorved der blev sat spørgsmål ved muligheden for at gennemføre, var nok grunden til, at jeg fra tid til anden måtte kæmpe mod en noget dyster følelse. Det stod mig klart, at jeg kun havde 36 timer til rådighed til at gennemføre opgaven.

Efter 2 timer nåede jeg frem til ”indgangshjørnet”. En beskidt rivende bæk adskilte gletsjerranden fra de snefrie klipper. Men overgangsstedet blev snart fundet og gjort farbar ved hjælp af nogle blokke af gnejs. En sidste rekognoscering af gletsjeroverfladen fra en fjeldryg gav det samme resultat: En let tilgængelig randzone, brede mørke striber i det indre. Ind mod land mod øst syntes den sammenhængende indlandsis hvidere og jævnere, men jeg skønnede at omvejen ville tage to dagsrejser. Jeg måtte altså se bort fra denne længere men betydeligt lettere vej, og der var ingen anden mulighed end at krydse den forrevne gletsjer vinkelret på. Ved hjælp af nogle omhyggelige pejlinger med kompasset sikrede jeg mig den nøjagtige retning for tilbagevejen, såvel som den nøjagtige placering af opstigningsstedet; så byggede jeg en lille varde, hvorpå en rød klud blev plantet. Dette vartegn skulle røbe for mine kammerater, hvor jeg havde besteget gletsjeren ifald jeg ikke skulle indfinde mig hos dem til den aftalte tid. Jeg gav mig yderligere en halv times tid til at koge suppe med pemmikan.

Så fløj rygsæk og ishakke i en stor bue over bækken, et tilløb og et spring og jeg var selv ovre. Jeg undrede mig over, at jeg var kommet over med tørre fødder. Men på indlandsisen havde vi fået rigelig træning i ”længdespring”. Som ventet gik det raskt fremad i randzonen, her og der skulle

der springes over en spalte af ringe bredde, eller der var en dybt nedskåret bæk med mange bugtninger ned mod isranden, som skulle krydses.

Efter halvanden times vandring på isen blev gletsjerens overflade værre; kammene på de voldlignende forhøjninger skarpere, de små dale i isen dybere og stejlere, spalterne bredere og uregelmæssigere; bækkene flød i dybt indskårne lejer, med næsten lodrette kanter, dels langsomt og trægt i mange bugtninger, dels hurtigt, når de styrtede larmende og brusende ned i en spalte eller tragt. Nu fulgte en række af forhindringer: Gletsjeren blev hele tiden mere vilter og forreven, og efter endnu en time befandt jeg mig i et virvar af spalter, dybe bække, hushøje, ja, tårnhøje isskrænter og isbjerge, tragtformede gabende afgrunde, i en labyrint som umuligt lade sig beskrive med ord. Jeg erindrede stadig levende mine vandringer på Aletsch- og Fiescher-gletsjeren og på Monte Rosa massivets gletsjer i de foregående år. Men deres seracs, deres spalter og gletsjerskrænter er imidlertid miniatureudgaver sammenlignet med denne enorme gletsjers gigantiske formationer.

Fra tid til anden besteg jeg et sådant tårn af is for derfra at foretage nye pejlinger altid i det stille håb, at jeg på den anden side vil finde bedre forhold. Forgæves. Hver gang samme skuffelse. Hvor ofte måtte jeg ikke vende om, fordi en gabende afgrund spærrede min vej. Men dette syn af gletsjerens overflade imponerede ikke alene på grund af sin størrelse, men nok så meget på grund af de forunderlige og fantastiske former. Her dannede en port af is en bro over en grøn bæk; der spærredes vejen en høj ryg af is med skarpe kanter og farligt glatte sider. Ved siden af løb dens modstykke, en rygning som lignede en kæmpe sav. På lidt lavere gletsjerrygge ragede formationer, der lignede sukkertoppe sig i vejret som pyramider, nedenfor var der store løse blokke af is, der lå i langsgående rækker som kæmpe vandreblokke i et moræneområde, - rester af sammenfaldne istårne. Mellem disse barrierer dannede sænkninger ikke færre store forhindringer. Randzonens fordybninger har gjort plads for dybe snævre gletsjerslugter, hvis spalter ikke går i bestemte retninger, men forløber cirkulært og i ring rundt om en tragt.

Møjsommeligt arbejdede jeg mig videre ved hele tiden at hugge trappetrin i isen, springe over spalter, vade gennem af bække og sumpe af is, mens jeg betroede mit liv til en skarp kant af is, en usikker gletsjerbro eller en isblok der var kilet fast i en spalte.

Det var kl. 6 om morgenen, da jeg ligeglad med alle farer igen klatrede op på en serac for derfra at orientere mig om min videre færd over isen, men næppe var jeg kommet derop, før jeg på den skarpe iskant mistede ligevægten og rullede ned ad den stejle is på den anden side. Heldigvis mildnede mine pelsbukser og min polstrede rygsæk faldet, så jeg kom uskadt fra det. Men jeg blev liggende uden at røre på mig og uden af tage rygsækken af eller løsgøre ishakken, der var fæstnet til mit håndled. Med blikket vendt mod det lille stykke himmel, som stadigvæk var synligt fra denne sprække i isen, begyndte jeg at regne på tiden, og om det egentligt var tilrådeligt at fortsætte mit forsøg.

Nu kunne jeg også høre, hvordan gletsjeren arbejdede. Med korte mellemrum fornemmede jeg snart en stille knirken, snart en tordenagtigt buldren, af og til også et skudlignende knald, og der ind imellem lyden af et vandløb i gletsjeren. Snart blev jeg overvældet af en let slummer. Jeg må på det tidspunkt have befundet mig i en ejendommelig sjælelig tilstand. I hvert fald skrev jeg i min

dagbog, da jeg igen var opvågnet fra min halvslummer: Gletsjerens sprog, en knirken og knagen, oplevede jeg først som en trøstende musik, men derefter som en hånlatter over menneskenes afmagt over for den mægtige bræs kræfter.

Efter næsten halvandens times slummer tilberedte jeg morgenmad bestående af kakao og igen lidt pemmikan; derefter besteg jeg for anden gang det tidligere omtalte istårn. Rensdyr Nunatak vinkede udfordrende til mig og til trods for, at isens tilstand ikke så bedre ud, besluttede jeg mig for at gøre mit yderste for at nå det eftertragtede mål. Langsomt gik det fremad. Men afstanden til Rensdyr Nunatak syntes ikke at formindskes og Karajak Nunatak syntes at forfølge mig som en skygge. Da jeg efter en times tid næppe var kommet længere, end at jeg kunne slynge min ishakke tilbage til sovestedet, indså jeg det nytteløse i at gå videre. Jeg var endnu ikke nået til midten af gletsjeren, og næsten halvdelen af den tid, jeg havde til rådighed, var gået.

Men hvilke informationer om den arktiske fauna og flora kunne den isolerede nunatak give mig? Hvor vigtigt ville det ikke være også at få dyre- og plantelivet identificeret der? Altså videre! Kun medbringende ganske lid af min udrustning. Det var spørgsmålene og ønskerne som hele tiden ansporede mig til at fortsætte. Endnu nogle seracs! Endnu nogle spalter! Men hele tiden den samme skuffelse, vejen blev ikke bedre. Tiden fløj af sted forholdsmæssigt hurtigere end jeg vandt frem. Endnu engang beregnede jeg tid og afstand nøjagtigt. Det samme resultat. Tiden rakte ikke. Altså tilbage! Modfalden og meget skuffet begav jeg mig på tilbagevejen; det var kl. 9 om morgenen, så ofte tilbage på nunatakken, som nu forekom mig endnu kækkere og stoltere end før. Tilbageturen var ikke mindre besværlig, ikke mindre anstrengende. Solen steg højere og højere og bækkene svulmede, den forfriskende vind ophørte, og det blev trykkende lummert. Alle elementerne syntes at forene sig om at gøre mine trætte ben fuldstændigt ud af stand til at gå. Jeg indså at en forceret fremmarch ikke var mulig, til tider hvilede jeg ud i en skyggefuld niche på gletsjeren, til tider fandt jeg langsomt og mekanisk vej gennem virvaret. Sent om eftermiddagen nåede jeg randzonen og straks efter kanten af gletsjeren. Bækken var så opsvulmet og rivende, at den var umulig at springe eller vade over. Jeg vandrede derfor ned ad gletsjeren indtil smeltevandet løb ud i en grumset randsø. Neden for denne sø betrødte jeg igen Karajak Nunataks klipper.

På en klippehylde arrangerede jeg en soveplads polstret af dværglyng og mos. Jeg faldt i dyb søvn, mens jeg grublede over hvor magtesløst mennesket egentligt er over for naturens mægtige foreteelser. Allerede efter to timers søvn vågnede jeg og var kommet så meget til kræfter, at jeg begyndte at spekulere på, om jeg kunne foretage de samme undersøgelser, jeg havde tænkt på at gøre på Rensdyr Nunatak, her på Karajak Nunatak. Sent om aftenen begav jeg mig til det aftalte mødested. Allerede på en times afstand fik jeg øje på det blafrende schweiziske flag og derefter på Heim med fotografiapparatet og Quervain med Teodolitten. Kort tid efter må de også have fået øje på mig; de ilede mig i møde. Et stormende "Grüss Gott", et kraftigt håndtryk. Nu var der mange spørgsmål, der skulle besvares. De Quervain befriede mig for min rygsæk og Heim ilede i forvejen for at tilberede mig en "Schopf" (en stor portion) the, som han udtrykte det for at efterligne mit Glarner-tysk. I munter stemning sad vi rundt om den snurrende primus. Jeg var glad for igen at være sammen med mine kammerater. Den gamle grønlander havde haft ret: Sermerk ajornakrak!"

Det var næsten midnat, da vi dødtrætte krøb i skjul i nogle passende klippespalter. Vi frøs alle i den kolde vind, da vi ikke havde nogen særlig beskyttelse. Heim, der ikke kunne finde ro uanset hvilken sovestilling han forsøgte sig med fordrev til sidst tiden med uden diskretion med sit fotografiapparat at forevige de andre sovende. Kun Hansi Andreasen havde fået bygget sig en vidunderlig rede, som han i øvrigt havde været så venlig at tilbyde mig, og han sov blødt og varmt som en prins. Den følgende dag blev vi tidligt afhentet direkte fra Karajak Nunatak af båden fra Ikerasak, og den følgende dag forlod vi den kære bygd for at sejle til Umanak. Alle rørlige grønlandere gik op på klipperne ved stranden og vinkede til os, længe, længe. Og Jens Fleischer, der var en mand med situationsfornemmelse, stemte i: "Wenn weit in den Landen wir zogen umher...". (*En tysk vise. Tekst: Ferdinand Freiligrath før 1858, efter Robert Burns: Home Sweet Home. Musik: trad.*)

Det sidste indtryk af Ikerasak-øen var dog mere grotesk end sentimentalt. Vi lagde nemlig til endnu engang på øens yderste ende ved Umanetsiak (Uummannatsiaq), fordi vi gerne ville have mulighed for at se den trommedans, der her blev udøvet som det eneste sted på hele vestkysten. Vi fik fuld valuta for pengene. Navnet udspringer af, at trommedanseren ledsager sine bevægelser med slag på en ring med udspændt skind, en slags tamburin. Han gentager nogle ord igen og igen i en recitativ tone og bestemt takt, redskabet bevæges i stadig vildere bevægelser og til sidst i et formeligt raseri, indtil det bliver ubehageligt for tilskuerne. Et dobbelt kor ledsager trommedansen; konerne synger enstonigt de samme ord igen og igen med små intervaller i en stigende og faldende melodi. Mændene råber i opildnende takt: hoho-hoho.

Koner og mænd optræder som trommedansere; en af sidstnævnte snappede i sin ekstase så hensynsløst efter vores næser, at jeg følte mig lykkelige over at vide, at den ædle legemsdel for mit vedkommende var beskyttet bag en teltstang, mens Heim hovedkulds trak sig tilbage. Vi oplevede ikke trommedansen, som den barnlige fornøjelse, fx. Nordenskiöld havde beskrevet – og vi forstod, hvorfor de danske missionærer havde forbudt grønlanderne det. Også her i Umanetsiak var der en grønlander, som forlod stedet med en erklæring om, at hvis den danske Nalagak (naalagaq = herre), Kongen, hørte om dette, så ville han ikke have haft noget at gøre med det. Mange tekster til trommedansene er i øvrigt improviserede og med harmløse antydninger som fx:

Den fremmede med det store skæg har megen kaffe,
Jeg har ingen kaffe,
Men den fremmede giver mig ikke noget af sin kaffe...

I Umanetsiak gav vi sejlmulighed for nogle af deltagerne fra Kap York ekspeditionen, der ingen båd havde; blandt dem grønlanderen Hendrick Ohlsen, som også havde deltaget i Mylius Erichsens Danmarksekspedition sammen med den forulykkede Brønlund. Ohlsen havde en attitude som en storhertug. - For megen kultur skader folk.

Aftenen blev kølig; vi lagde os midt i robåden for at holde varmen; vores kurs var Umanakfjeldet. Den nedgående sommersonne udgød en overjordisk palet af farver.

Den næstfølgende dag pakkede vi vores 70 kasser i snefog.

Sådan tog vi afsked med nordens. Vores sidste hilsen var ikke "Lev vel", men "På gensyn"!

Vi følte allerede dengang, hvad den begejstrede kender og udforsker af dette land Morten P. Porsild sidenhen skrev til mig: " At have oplevet én sommer i Grønland vil for en forsker være en oplevelse for hele livet, en vinter vil være et Elysium (de dødes ø). Den der har set Grønland, går det som den, der har set Rom; han er blevet omslynget af et bånd, der før eller senere drager ham tilbage. Hvor længe vil det vare, før denne dragning bliver ubærlig??"

Ekspeditionen gør holdt i Uummannatsiaq

foto: Heim